

Geweld hoort nergens thuis

Derde voortgangsrapportage over
het programma Geweld hoort nergens thuis

December 2019

Een nationaal meerjarenprogramma in opdracht van de ministeries van VWS en JenV en de VNG

Inhoud

Managementsamenvatting	3	
1 Inleiding	8	
1.1 Volgen van de voortgang	8	
1.2 Programma GHNT	9	
2 Impactmonitor	11	
3 Actielijn 1: Eerder en beter in beeld	12	
3.1 Bespreekbaar maken	12	
3.2 Implementatie verbeterde meldcode	14	
3.3 Veilig Thuis versterken	16	
3.4 Forensisch medische expertise voor kinderen versterken	17	
4 Actielijn 2: Stoppen en duurzaam oplossen	18	
4.1 Visie gefaseerde ketenzorg	18	
4.2 Lokale (wijk)teams versterken	19	
4.3 MDA++	23	
4.4 Traumascreening	25	
4.5 Opvang en ondersteuning verbeteren	26	
4.6 Pleger(s) in de systeemgerichte aanpak	28	
4.7 Sociale steun aan kinderen	31	
5 Actielijn 3: Aandacht voor specifieke groepen	33	
5.1 Slachtoffers seksueel geweld	33	
5.2 Slachtoffers loverboys en mensenhandel	34	
5.3 Slachtoffers schadelijke traditionele praktijken	34	
5.4 Kinderen in kwetsbare opvoedsituaties	34	
5.5 Complexe scheidingen	35	
5.6 Slachtoffers van ouderenmishandeling	36	
6 Inrichting regionale aanpak	37	
6.1 Integrale sturing	37	
6.2 Regiovisie / regionaal plan van aanpak	39	
Bijlage 1	Programma inrichting	41
Bijlage 2	Regio-indeling GHNT	43
Bijlage 3	Overzicht van regionale route naar 2021	44
Bijlage 4	Overzicht projecten projectenpool GHNT en experimenten vrouwenopvang	45

Managementsamenvatting

Voor u ligt de derde voortgangsrapportage van het programma 'Geweld hoort nergens thuis' (GHNT). In deze rapportage gaat het programma in op de inspanningen en resultaten van het afgelopen half jaar, en op de prioriteiten voor de komende zes maanden. Dit is mede gebaseerd op de informatie die verkregen is in rondetafelgesprekken in de 28 GHNT-regio's.

Op actielijn 1 'Eerder en beter in beeld' is grote progressie zichtbaar. Uit de regiogesprekken blijkt dat sprake is van een toename van het aantal meldingen bij en adviesvragen aan Veilig Thuis. Dit lijkt mede te worden veroorzaakt door de implementatie van de verbeterde meldcode en de inzet van de publieks-campagne. Deze meldingen en adviesvragen zijn volgens de regio's afkomstig van een bredere doelgroep van professionals dan voorheen. Daarnaast lijkt Veilig Thuis ook beter gevonden te worden door beroeps-groepen die niet onder de Wet meldcode vallen (dit varieert van medewerkers van Vluchtelingenwerk tot woningcorporaties tot gemeentelijke zwembaden). Hierdoor komen huiselijk geweld en kindermishan-deling eerder en beter in beeld.

Het programma is pas betekenisvol als de gezinnen en huishoudens die eerder en beter in beeld komen, ook goed worden geholpen. Hier richt actielijn 2 'Stoppen en duurzaam oplossen' zich op. Het realiseren van de drie cruciale voorwaarden zoals benoemd in de tweede voortgangsrapportage zijn hierbij essen-tieel: (1) het inrichten van integrale sturing, (2) het versterken van de lokale (wijk)teams en (3) het imple-menteren van een aanpak voor gezinnen/huishoudens met de meest complexe problematiek (MDA++).

Uit de rondetafelgesprekken in de regio's blijkt dat hier steeds meer aandacht voor is, en ook dat er nog forse stappen gezet moeten worden. Het programmateam GHNT geeft dit via onder andere de projecten-pool 'Van-Denken-naar-Doen' een impuls: het overgrote deel van de gehonoreerde aanvragen richt zich op het versnellen, verdiepen of verbreden van een structurele aanpak en het oplossen van knelpunten binnen deze actielijn. Ook de vaststelling¹ van het Kwaliteitskader Werken aan Veiligheid voor lokale (wijk)teams en gemeenten door de VNG Commissie Zorg, Jeugd en Onderwijs en de VNG Commissie Bestuur en Veiligheid levert een waardevolle bijdrage. Hiermee worden gemeenten in staat gesteld om te bepalen of hun lokale (wijk)teams voldoende zijn ingericht om te komen tot een effectieve signalering en aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling en te bepalen waar dit versterking behoeft.

De visie gefaseerde ketenzorg vormt de basis voor het stoppen en duurzaam oplossen van geweld in gezinnen/huishoudens en het creëren van structurele veiligheid. Deze visie is door de opdrachtgevers van het programma GHNT en de bij het programma betrokken organisaties omarmd.

De kern van de visie is dat rondom huishoudens met lichte of complexe veiligheidsproblemen altijd wordt samengewerkt aan twee doelen: het eerst realiseren van directe veiligheid en het vervolgens werken aan stabiele veiligheid aan de hand van concrete veiligheidsvoorwaarden. Om stabiele veiligheid te bereiken is risicogestuurde en herstelgerichte zorg nodig. De inspanningen die hierop gericht zijn moeten zo dicht mogelijk bij het gezin/huishouden georganiseerd worden. Hierbij is het uitgangspunt dat er multidisciplinair en systeemgericht wordt samengewerkt.

De visie vraagt dat professionals om een gezin/huishoudens multidisciplinair en systeemgericht kunnen samenwerken. Vaak worden professionals daarin (nog) onvoldoende gefaciliteerd. Het daadwerkelijk (kunnen) werken volgens deze visie vraagt dan ook om inspanning op zowel bestuurlijk, management als uitvoerend niveau bij alle betrokken organisaties. Het gaat bijvoorbeeld om het flexibel inzetten van budgetten uit verschillende domeinen (ontschotten) en de mogelijkheid van professionals om die inter-

¹ Voorzien op 21 november 2019

venties in te zetten die nodig zijn om de directe veiligheid te borgen, ook wanneer dit niet tot de 'reguliere werkwijze' hoort (out-of-the-box).

Uit de rondetafelgesprekken blijkt dat deze visie in (bijna) alle regio's wordt onderschreven, maar dat er bij gemeentes en organisaties behoefte is aan het concreet toepasbaar maken van de visie. Politie, Openbaar Ministerie, Raad voor de Kinderbescherming, reclassering en Veilig Thuis zijn hier met hun Ontwikkelagenda Veiligheid Voorop al aan begonnen. Het programmateam GHNT geeft hier het komende half jaar extra prioriteit aan door de visie gezamenlijk met gemeenten, organisaties en beroepsgroepen te operationaliseren.

De inzet van regio's op 'eerder en beter in beeld' en 'stoppen en duurzaam oplossen' vormt een belangrijke basis voor hun aanpak van de specifieke groepen opgenomen in actielijn 3. Uit de rondetafelgesprekken komt naar voren dat verschillende regio's inzetten op het op orde brengen van deze basis alvorens hun aanpak van de specifieke groepen verder door te ontwikkelen. Toch worden ook hier stappen in gezet, zo krijgt de aanpak van ouderenmishandeling op lokaal niveau veel aandacht en heeft elke regio de beschikking over een Centrum voor Seksueel Geweld. Vanuit de programma's Scheiden zonder Schade en Samen tegen Mensenhandel, en de actieagenda Schadelijke Traditionele Praktijken wordt de aanpak voor deze doelgroepen ondersteund. Het programmateam GHNT verbindt dit waar mogelijk aan de regionale aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling.

Ervaren belemmeringen

Regio's geven aan dat het aantal meldingen en adviesvragen bij Veilig Thuis (fors) is toegenomen ten opzichte van voorgaande jaren en dat mede daardoor het aantal meldingen dat niet binnen de wettelijke termijnen kan worden afgehandeld bij Veilig Thuis organisaties weer toeneemt. Ook bij andere partners in de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling, zoals de Raad voor de Kinderbescherming, Gecertificeerde Instellingen en lokale (wijk)teams is sprake van langere doorlooptijden. Dit beeld wordt bevestigd door de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd en de Inspectie Justitie en Veiligheid.² In veel regio's proberen opdrachtgevende gemeenten met extra financiering de verhoogde werkdruk bij Veilig Thuis op te vangen. Uit de rondetafelgesprekken die het programmateam GHNT in de regio's heeft gevoerd komt naar voren dat dit mede vanwege de ervaren tekorten in de jeugd- en Wmo-budgetten op gespannen voet staat met de ambitie van regio's om in te zetten op het duurzaam oplossen van geweld (actielijn 2) door onder andere het versterken van de lokale (wijk)teams.

Lange adem

De aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling is er nadrukkelijk één van de lange adem. Het is positief om te zien dat huiselijk geweld en kindermishandeling eerder en beter in beeld komen. Met het project Ieder kind geïnformeerd geeft het programma GHNT hier een extra impuls aan door kinderen te leren over de (wettelijke) normen van geweldloos opvoeden en geweldloze relaties. Ook is het positief dat er steeds meer aandacht is voor het werken conform de visie gefaseerde ketenzorg en het inrichten van de benodigde acties om het geweld te stoppen en duurzaam op te lossen. De stappen die gezet worden in de regionale implementatie van MDA++ zijn hier een goed voorbeeld van.

Enkele acties vragen naar verwachting om een langere adem dan de duur van het programma GHNT. Het gaat hierbij met name om het screenen van alle slachtoffers van huiselijk geweld en kindermishandeling op trauma's, het bieden van een passend behandelaanbod bij geconstateerde trauma's en het versterken van de lokale (wijk)teams. Het is van groot belang dat de hiervoor ingezette acties de benodigde aandacht en ondersteuning blijven krijgen, zowel op landelijk, regionaal als lokaal niveau. Het programmateam GHNT richt zich nu al waar mogelijk op het borgen van (de resultaten van) ingezette acties en initiatieven.

² Signalement Kwetsbare kinderen onvoldoende beschermd, Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd en de Inspectie Justitie en Veiligheid, november 2019

Actielijn 1: Eerder en beter in beeld

Bouwsteen	Wat is gerealiseerd?	Wat loopt?	Acties 1 ^e helft 2020
Bespreekbaar maken	<ul style="list-style-type: none"> • Publiekscampagne gestart (begin november 2019 325.000 bezoekers aan de site) • Uitbreiding publiekscampagne met ouderenmishandeling • Hackaton Stop Kinder-mishandeling • Inhoudelijk kader 'Ieder kind geïnformeerd' is ontwikkeld • Voorstel tot herziening curriculum basisonderwijs, speciaal onderwijs en voortgezet onderwijs om kinderrechten op te nemen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Aanvullende acties om het maatschappelijk geaccepteerd te maken dat mensen elkaar aanspreken bij vermoedens van huiselijk geweld en kindermishandeling • Project 'Ieder kind geïnformeerd' 	<ul style="list-style-type: none"> • Uitbreiding publiekscampagne met partnergeweld
Verbeterde meldcode	<ul style="list-style-type: none"> • Verbeterde meldcode in werking getreden • Afwegingskaders beroepsgroepen gereed • Taakprofiel aandachtsfunctionaris LVAK gereed • E-learning verbeterde meldcode • Meldcode-app • app Kinderopvang 	<ul style="list-style-type: none"> • Meldcodetour • Onderzoek naar aantal aandachtsfunctionarissen • Evaluatie wet verplichte meldcode en VIR • Onderzoek naar volumegroei meldingen en adviezen VT 	
Veilig Thuis versterken	<ul style="list-style-type: none"> • Werkwijze VT geïnformeerd via nieuw handelingsprotocol • Radarfunctie VT ingericht • Versterken van de samenwerking met de beroepsgroepen van de meldcode 	<ul style="list-style-type: none"> • Onderzoek naar mate van implementatie nieuwe werkwijze binnen Veilig Thuis 	<ul style="list-style-type: none"> • Doorontwikkeling meerjarenprogramma Veilig Thuis 2020
Forensisch medische expertise voor kinderen versterken	<ul style="list-style-type: none"> • GGD/GHOR gestart met regionale verankering FMEK 	<ul style="list-style-type: none"> • Ontwikkelen landelijk handelingskader voor de regionale inzet en de bijbehorende samenwerkingsafspraken en kwaliteitsstandaarden • GGD/GHOR start met regionale verankering FMEK 	

Actielijn 2: Stoppen en duurzaam oplossen

Bouwsteen	Wat is gerealiseerd?	Wat loopt?	Acties 1 ^e helft 2020
Visie gefaseerde ketenzorg		<ul style="list-style-type: none"> Operationaliseren visie 'gefaseerde ketenzorg' 	<ul style="list-style-type: none"> Uitdragen visie 'gefaseerde ketenzorg'
Lokale (wijk)teams versterken	<ul style="list-style-type: none"> Concept Kwaliteitskader Werken aan veiligheid voor lokale (wijk)teams en gemeenten gereed 	<ul style="list-style-type: none"> Ontwikkeling zelfscan-instrument Vaststellen Kwaliteitskader door VNG 	<ul style="list-style-type: none"> Ondersteuningsprogramma versterken lokale (wijk)teams
MDA++	<ul style="list-style-type: none"> Start pilots centra onder 1 dak Concept bouwstenen MDA++ gereed 	<ul style="list-style-type: none"> Beproeven bouwstenen MDA++ Monitoring pilots centra onder 1 dak van start 	<ul style="list-style-type: none"> Vaststellen bouwstenen MDA++ Expertpool MDA++
Traumascreeing en passende hulp	<ul style="list-style-type: none"> Expertsessies en lessons learned opgehaald in regio's 	<ul style="list-style-type: none"> Start project traumascreeing 	<ul style="list-style-type: none"> Vaststellen criteria traumascreeing bij doelgroepen met meest ernstige problematiek
Opvang en ondersteuning verbeteren	<ul style="list-style-type: none"> Klantreis Vrouwenopvang 	<ul style="list-style-type: none"> Experimenten vrouwenopvang Pilot Sociale Verzekeringsbank (SVB), Belastingdienst en Moviera m.b.t. kinderbijslag en kindgebondenbudget 	<ul style="list-style-type: none"> Onderzoek bedden bedoeld voor crisisopvang Aanstellen projectleider aanbevelingen Vrouwenopvang Verkennen pilots kinderopvangtoeslag, zorgtoeslag en huurtoeslag
Plegeraanpak	<ul style="list-style-type: none"> Tweede pilot spreekuur huiselijk geweld in Oost-Brabant Verkenning aansluiting ZSM en VT Onderzoek naar huisverbod met de G4 Businesscase spreekuren huiselijk geweld 	<ul style="list-style-type: none"> Wet aanpassing actuele delictsvormen (per 1/1/2020) Implementeren actieoverleg Implementatie ontwikkelagenda Veiligheid Voorop 	<ul style="list-style-type: none"> Ontwikkelen instrument inrichten plegeraanbod Onderzoek gefaseerde implementatie aansluiting ZSM en VT Uitvoering spreekuren huiselijk geweld Uitvoering maatregelen ex-partner stalking Bestuurlijke tafel inzet huisverbod
Sociale steun voor kinderen	<ul style="list-style-type: none"> Verdere uitbreiding in Wageningen en Heerlen, start in Rotterdam 	<ul style="list-style-type: none"> Gesprekken/pilots in verschillende regio's over verdere uitbreiding 	<ul style="list-style-type: none"> Opstellen routekaart voor het organiseren van sociale steun voor kinderen

Actielijn 3: Specifieke groepen

Bouwsteen	Wat is gerealiseerd?	Wat loopt?	Acties 1 ^e helft 2020
Seksueel geweld	<ul style="list-style-type: none"> Tijdelijke regeling vergoeding eigen risico CSG 	<ul style="list-style-type: none"> Gesprekken met KNMG/LHV/GGZ over signaleren en doorverwijzing CSG 	<ul style="list-style-type: none"> Campagne om de meldingsbereidheid van slachtoffers van seksueel geweld te vergroten
Schadelijke traditionele praktijken (STP)	<ul style="list-style-type: none"> Expertsessies met betrokken organisaties Interdepartementale ambities en afspraken bewindspersonen 	<ul style="list-style-type: none"> Vergroten bewustwording in regio's Landelijke actieagenda STP 	<ul style="list-style-type: none"> Opstellen routekaart voor regio's
Kinderen in kwetsbare opvoedsituaties		<ul style="list-style-type: none"> Buitenhuisproject gestart 	
Complexe scheidingen		<ul style="list-style-type: none"> Herziene NJi-richtlijn 'Scheiden' Regiolabs 	
Ouderenmishandeling	<ul style="list-style-type: none"> Handreiking ouderenmishandeling artsen gepubliceerd Uitbreiding lokale allianties financieel misbruik (60) 5.000 informatieboxen voor ouderen verspreid Leidraad Veilige zorgrelatie geactualiseerd 	<ul style="list-style-type: none"> Tweede oplage informatiebox voor ouderen Voorbereidingen wetstraject wettelijke verplichting Waarschuwings-register Zorg & Welzijn Ontwikkeling risicoprofielen kwetsbare ouderen 	

Regionale aanpak

Bouwsteen	Wat is gerealiseerd?	Wat loopt?	Acties 1 ^e helft 2020
Integrale sturing	<ul style="list-style-type: none"> Twee regionale experimenten 'regiovisie Zorg + Veiligheid' gestart 	<ul style="list-style-type: none"> Start derde regionaal experiment 'regiovisie Zorg + Veiligheid' 	<ul style="list-style-type: none"> Bestuurlijke regiobijeenkomsten verbinden zorg en veiligheid
Regiovisie	<ul style="list-style-type: none"> In tien regio's is een regiovisie vastgesteld 	<ul style="list-style-type: none"> In achttien regio's is een regiovisie in voorbereiding 	

1 Inleiding

Eind april 2018 is door de ministeries van Justitie en Veiligheid (JenV) en Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) het meerjarenprogramma 'Geweld hoort nergens thuis' (GHNT) gepresenteerd.³ Het programma kent een doorlooptijd tot en met 2021. Ambitie is huiselijk geweld en kindermishandeling terug te dringen, de schade van geweld te beperken en de cirkel van geweld, de overdracht van generatie op generatie, duurzaam te doorbreken.

De gemeenten geven de samenwerking in het kader van het programma GHNT vorm op de schaal van 28 regio's (zie bijlage 2). Iedere regio heeft een regionaal projectleider GHNT aangesteld om uitvoering te geven aan de regionale aanpak. Vanuit het programma GHNT zijn er middelen beschikbaar gesteld voor de aanstelling van deze regionaal projectleiders.

1.1 Volgen van de voortgang

Deze voortgangsrapportage geeft de inspanningen weer van het programmateam GHNT, de opdrachtgevers (de ministeries van VWS en JenV en de VNG) en de stand van zaken van de regionale aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Hiertoe zijn in de regio's rondetafelgesprekken georganiseerd waarin aan de hand van de actielijnen en bouwstenen van het programma GHNT de voortgang in de regio met betrekking tot hun eigen aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling is besproken en in kaart is gebracht.

Belangrijk uitgangspunt van het programma is dat inzicht in de problematiek en de effectiviteit van oplossingen de basis is van handelen. De inspanningen van het programma krijgen alleen betekenis als ze leiden tot een merkbare verbetering voor zij die betrokken zijn bij huiselijk geweld en kindermishandeling. De commissie Onderzoeksprogramma Geweld hoort nergens thuis heeft een eerste versie van de impactmonitor ontwikkeld, waarmee wordt gemeten of er een wezenlijk verschil wordt gemaakt met de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling in de levens van mensen die het raakt (zie hoofdstuk 2).

³ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/huiselijk-geweld/documenten/beleidsnota-s/2018/04/25/geweld-hoort-nergens-thuis-aanpak-huiselijk-geweld-en-kindermishandeling>

1.2 Programma GHNT

De drie actielijnen van het programma GNHT bestaan uit verschillende bouwstenen, die op hun beurt weer bestaan uit een groot aantal thema's. Een deel van deze thema's vraagt uitwerking en uitvoering op landelijk niveau. Een groot aantal vraagt om uitwerking en uitvoering op regionaal of lokaal niveau.

Om regio's zoveel mogelijk te ondersteunen in het behalen van het gewenste niveau op alle bouwstenen en thema's, zet het programmateam GHNT in op drie elkaar versterkende pijlers:

Ontwikkeling landelijke handvatten

Het programmateam GHNT stelt op een aantal thema's – gezamenlijk met relevante partners en experts – landelijke handvatten op. In de paragrafen over deze thema's wordt hier nader op in gegaan.

Regionale route naar 2021

Regio's kunnen zich niet gelijktijdig inzetten op alle thema's uit het programma. De regio's stellen daarom in hun eigen plannen van aanpak en/of uitvoeringsplannen prioriteiten. Het programma benut deze prioritering om (1) enerzijds regionale successen op de betreffende thema's zichtbaar te maken en te delen en anderzijds om (2) de werkzame elementen die in deze voorbeeldregio's zijn beproefd, te gebruiken om te komen tot landelijk vastgestelde afspraken.

Regio's hebben zich verbonden aan een of meerdere thema's (zie bijlage 3). De officiële start van de "Regionale route naar 2021" vond plaats tijdens de Landelijke Ontmoetingsdag Geweld hoort nergens thuis (onderdeel van de Dag van Zorg & Veiligheid) op 17 juni 2019.⁴ De resultaten in de regio's worden gevolgd door het programmateam GHNT. Ook wordt het tussentijds onderling leren door het programma bevorderd.

⁴ <https://www.youtube.com/watch?v=5drTnWSKVO8&feature=youtu.be>

Projectenpool Van-Denken-naar-Doen

Lokale of regionale projecten die een structurele bijdrage leveren aan de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling komen in aanmerking voor een financiële impuls, die moet zorgen voor een versneling, verdieping of een verbreding van een structurele aanpak en het oplossen van knelpunten. Met de opzet van een projectenpool met de titel 'Van-Denken-naar-Doen' faciliteert het programmateam GHNT regio's om hun plannen en projecten van papier naar praktijk te brengen. Of met andere woorden: van denken naar doen, om zo knelpunten uit de dagelijkse praktijk structureel op te lossen. Hiermee is de projectenpool een onderdeel van de algemene ondersteuning die het programmateam GHNT biedt in de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling.

Voor 2019 was een bedrag van €3 miljoen euro beschikbaar. De belangstelling voor en behoefte aan een dergelijke financiële impuls was groot, in totaal is in 2019 voor ruim €5,5 miljoen euro aan projectvoorstellen ingediend. Hierdoor konden niet alle aanvragen worden toegekend. Er zijn keuzes gemaakt waarbij rekening is gehouden met de kwaliteit van de voorstellen, regionale spreiding en het thema van het projectvoorstel. En er is meegewogen welke projecten de meest kansrijke impulsen creëren voor de structurele aanpak van huiselijk geweld of kindermishandeling of waarvan de inschatting is dat de lerende elementen snel toepasbaar zijn in andere regio's. In totaal zijn 51 aanvragen (deels) gehonoreerd, voor een bedrag van €3.199.042,- euro (zie bijlage 4).

Het programmateam GHNT houdt via de 28 regionaal projectleiders zicht op de voortgang van de projecten, bevordert het delen van de ervaringen en lerende elementen en stimuleert het duurzaam borgen van de resultaten. Ook in 2020 en 2021 krijgen gemeenten de mogelijkheid om financiële ondersteuning te vragen voor thema's die aansluiten op de ontwikkelingen in de aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling.

Spiegelgroep ervaringsdeskundigen GHNT

De spiegelgroep ervaringsdeskundigen GHNT adviseert het programmateam GHNT. Dit jaar hebben zij in samenwerking met vertegenwoordigers van gemeenten een handleiding ontwikkeld waarin wordt beschreven op welke manier ervaringsdeskundigheid effectief kan worden ingezet. Deze handleiding wordt in 2020 gebruikt om, met ondersteuning van het programma GHNT, in drie pilotregio's de inzet van ervaringsdeskundigheid te beproeven en verder te ontwikkelen.

2 Impactmonitor

Het is van groot belang om te weten of de inzet van alle betrokken partners op de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling daadwerkelijk bijdraagt aan veiligheid en het duurzaam stoppen van geweld in het leven van hen die het raakt. Daarom heeft de door de minister van VWS en de minister voor Rechtsbescherming ingestelde onafhankelijke commissie Onderzoeksprogramma Geweld hoort nergens thuis een impactmonitor ontwikkeld.

De Impactmonitor Huiselijk Geweld en Kindermishandeling 2019 is de eerste editie van deze nieuwe monitor. Meer informatie is te vinden in de rapportage (<https://longreads.cbs.nl/impactmonitorhg-km-2019/>) en het dashboard (https://dashboards.cbs.nl/v2/dashboardimpactmonitor_hgkm/)

Monitoring laat op structurele basis zien hoe het er in Nederland voorstaat met de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling, en levert input waarmee alle betrokken partijen mét elkaar en ván elkaar kunnen leren om zo de aanpak van kindermishandeling en huiselijk geweld verder te verbeteren.

3 Actielijn 1: Eerder en beter in beeld

Eerder en beter in beeld

Het eerder en beter in beeld krijgen van signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling maakt het mogelijk eerder te handelen waardoor de duur van het geweld wordt verkort en erger kan worden voorkomen.

- Bespreekbaar maken
- Werkgevers alerter maken
- Zorgen dat professionals met de meldcode werken
- Veilig Thuis versterken
- Verbeteren feiten-onderzoek
- Lokale teams versterken
- Forensisch medische expertise versterken

3.1 Bespreekbaar maken

Huiselijk geweld en kindermishandeling bevinden zich nog te vaak in de taboesfeer. Zo blijft het geweld jarenlang in stand. Om deze problematiek eerder in beeld te krijgen, moet het voor betrokkenen, omstanders en professionals makkelijker worden om zorgen bespreekbaar te maken en om in actie te komen.

Regionale initiatieven

In de eerste voortgangsrapportage GHNT is aangegeven dat in alle regio's initiatieven werden ontplooid om dit doel te bereiken. De meeste van deze initiatieven richtten zich op professionals, vaak gerelateerd aan het gebruik van de meldcode. Ook in het afgelopen jaar hebben veel van de inspanningen van gemeenten en regio's in het kader van het bespreekbaar maken van geweld, zich gericht op de implementatie van de verbeterde meldcode (zie ook paragraaf 3.2). Negen van de 28 regio's geeft aan zich, naast de professionals, ook op burgers te richten als het gaat om het bespreekbaar maken van geweld.

Project uit de projectenpool

In het project **Open de voordeur** in de regio Zaanstreek-Waterland informeren **ervaringsdeskundigen/vrijwilligers**, ondersteund door professionals, inwoners over het thema huiselijk geweld en kindermishandeling. Zij geven voorlichting en advies aan overheids-, zorg- en onderwijsinstellingen, bedrijven, sportverenigingen en in buurthuizen.

Publiekscampagne

De landelijke campagne ‘Het houdt niet op, totdat je iets doet’ is in juni 2019 uitgebreid naar ouderen-mishandeling, met speciale aandacht voor financieel misbruik (zie ook paragraaf 5.5). Deze campagne roept omstanders op in actie te komen bij vermoedens van huiselijk geweld en kindermishandeling. De ondersteunende website (www.ikvermoedhuiselijkgeweld.nl) is sinds de start op 5 februari 2019 325.000 keer⁵ bezocht. Een volgende uitbreiding van de campagne richt zich op partnergeweld.

Tijdens de regionale rondetafelgesprekken is verschillende keren aan de orde gekomen dat er behoefte is aan initiatieven gericht op het als maatschappij ‘normaal’ te gaan vinden om elkaar aan te spreken wanneer er vermoedens zijn van huiselijk geweld en kindermishandeling, en met elkaar te spreken over onderliggende risico’s die kunnen leiden tot huiselijk geweld en kindermishandeling. Het programma-team zal het komende jaar extra impulsen geven aan (de ondersteuning van) regionale initiatieven om dit maatschappelijk gesprek te faciliteren. Zo heeft het programma het afgelopen jaar ‘de Hackaton tegen kindermishandeling 2019’ ondersteund.

Projecten vanuit de Hackaton tegen kindermishandeling 2019

- De winnaar van de Hackaton 2019 presenteerde recent tijdens de Voor de Jeugd Dag 2019, de eerste concepten van **Buddie**. Buddie is een online game voor kinderen tussen de acht en twaalf jaar om de sociale samenhang tussen kinderen te versterken, zowel in de klas als ook thuis met vriendjes en vriendinnetjes. Het doel is de weerbaarheid en veerkracht van kinderen te vergroten.
- Een tweede project dat door het programma wordt gevolgd is **Beertje**. Deze iPad-module heeft tot doel om op een laagdrempelig manier het gesprek te kunnen voeren tussen leerkracht en leerlingen over huiselijke geweld en/of kindermishandeling.

Ieder kind geïnformeerd

Kinderen moeten weten wat hun rechten zijn, en in een veilige omgeving kunnen praten over hun situatie thuis aan de hand van de drie P’s uit het Verdrag inzake de rechten van het kind (IVRK): ‘provision, protection, participation’, oftewel het recht op voorzieningen, bescherming en participatie. Het is belangrijk dat kinderen leren over de (wettelijke) normen van geweldloos opvoeden en geweldloze relaties.

Daarom is er vanuit het programma GHNT een inhoudelijk kader ontwikkeld dat ziet op de doorontwikkeling van bestaande schoolprogramma’s en dat zich richt op kennisoverdracht aan en attitude-beïnvloeding bij kinderen in het primair onderwijs. Bestaande schoolprogramma’s met groot bereik die raken aan thema’s als burgerschap, pesten en sociale vaardigheden worden de komende periode benaderd om hen te bewegen deze belangrijke thema’s in de programma’s op te nemen. Daarnaast wordt onderzocht via welke andere wegen kinderen en jongeren kunnen worden bereikt, bijvoorbeeld via social media of tv-programma’s.

Curriculum onderwijs

Via ‘curriculum.nu’ doen leraren uit het basisonderwijs, speciaal onderwijs en voortgezet onderwijs voorstellen voor de herziening van het curriculum. Het programmateam GHNT heeft samen met het Kinderrechtencollectief, Unicef Nederland, Augeo Foundation en de Hogeschool Utrecht het voorstel gedaan om kinderrechten een plek te geven in de bouwstenen van de leergebieden Burgerschap en Mens & Maatschappij. Op 10 oktober zijn de voorstellen door de negen ontwikkelteams overhandigd aan de minister voor basis- en voortgezet onderwijs en media. De minister zal hierop een reactie schrijven en de voorstellen met deze reactie aan de Tweede Kamer voorleggen. Het eindadvies van de ontwikkelteams geeft op het leergebied Burgerschap aanknopingspunten om kinderrechten aan de orde te stellen.

⁵ Peildatum 11 november

3.2 Implementatie verbeterde meldcode

Vanaf 1 januari 2019 is de verbeterde meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling van kracht voor zelfstandige professionals, zoals artsen, en organisaties waar professionals uit de sectoren gezondheidszorg, onderwijs, kinderopvang, maatschappelijke ondersteuning, jeugdhulp en justitie werken. Met de inwerkingtreding van de verbeterde meldcode en de radarfunctie bij Veilig Thuis komen vermoedens van acute en structurele onveiligheid eerder bij Veilig Thuis terecht. De verbeterde meldcode en de radarfunctie bij Veilig Thuis moeten ervoor zorgen dat duurzame veiligheid ook op lange termijn wordt bevorderd, met naar verwachting minder hermeldingen bij Veilig Thuis tot gevolg.

Regionale implementatie

Alle regio's sturen op het gebruik van de meldcode. Zoals in de eerste voortgangsrapportage GHNT is vermeld, doen bijna alle regio's (21 van de 28 regio's) dit door het gebruik van de meldcode als voorwaarde op te nemen in de subsidie- en/of inkoopvoorwaarden. Drie van deze twintig regio's geven aan hier ook daadwerkelijk op te handhaven. Verschillende andere regio's geven aan te zoeken naar manieren om dit op een effectieve en efficiënte manier te doen. Het programmateam informeert deze regio's over de bestaande goede voorbeelden.

Praktijkvoorbeeld gemeentelijk toezicht op implementatie meldcode

De gemeenten in de regio West-Veluwe Vallei hebben een **Manifest Meldcode** opgesteld en ondertekend. Het manifest bestaat uit tien 'regels', waaronder de afspraak dat gemeenten zelf werken met de meldcode en aandachtsfunctionarissen en dat de gemeenten toezien op een goed gebruik van de meldcode bij partners. In dit kader hebben de verschillende wethouders in de regio 171 organisaties aangeschreven. Zij worden verzocht in beeld te brengen wat ze hebben gedaan om de meldcode te implementeren en wat er nodig is om het gebruik te bevorderen. De resultaten hiervan worden vervolgens vertaald in concrete acties.

Zeventien van de 28 regio's geven aan in het afgelopen jaar te hebben ingezet op het geven van voorlichting en/of training aan organisaties en professionals die werken met de meldcode. Dit is een ruime verdubbeling ten opzichte van de eerste voortgangsrapportage GHNT (zeven van de 28 regio's). Het bereik van deze initiatieven verschilt van regio tot regio. Dertien van de 28 regio's geven aan actief het gebruik van de meldcode binnen de gemeentelijke organisaties te bevorderen.

Onderwijs (zeventien van de 28 regio's), kinderopvang (tien van de 28 regio's) en huisartsen (acht van de 28 regio's) zijn de sectoren die volgens de meeste regio's nog extra aandacht vragen als het gaat om het gebruik van de meldcode. Opvallend is dat er ook een aantal regio's is, dat aangeeft dat in hun regio juist goed met deze partijen wordt samengewerkt en de meldcode binnen een of meerdere van deze sectoren meer wordt gehanteerd dan voor januari 2019. Het programmateam GHNT deelt het komend half jaar de succesvolle elementen uit deze regio's (zoals het opnemen van de meldcode in de lokale educatieve agenda) met de regionale projectleiders GHNT, zodat de toepassing van de meldcode duurzaam wordt geborgd.

Praktijkvoorbeelden trainingen gemeentelijke organisatie

- In de regio Hart van Brabant kunnen gemeenten gebruik maken van het **coördinatiepunt meldcodetrainingen**. Het coördinatiepunt beantwoordt vragen over de meldcode en verzorgt voor heel Hart van Brabant op maat gemaakte trainingen en informatiebijeenkomsten voor organisaties en professionals die aansluiten bij de werkwijze van VT in deze regio. De trainingen dragen op deze manier bij aan het ontwikkelen van eenduidige taal en beeld van de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling.

- In de regio Gooi en Vechtstreek stellen gemeenten intern aandachtsfunctionarissen aan. Ook worden medewerkers die burgercontacten hebben, getraind in het gebruik van de meldcode. De medewerkers die intensief contact hebben met huishoudens worden in de gehele meldcode getraind, medewerkers die minder intensief contact hebben – zoals BOA's en chauffeurs leerlingenvervoer – worden getraind tot en met stap 2 van de meldcode (“overleg met een collega en raadpleeg eventueel Veilig Thuis”). Dit gebeurt in alle gemeenten in de regio.

Meldcodetour

Om de bekendheid en het toepassen van de verbeterde meldcode bij professionals te vergroten en de samenwerking tussen professionals uit de verschillende beroepsgroepen te verbeteren is in samenwerking met de regio's de meldcodetour van start gegaan. Dit jaar vinden bijeenkomsten vanuit de meldcodetour plaats in de regio's Kennemerland, West-Brabant en Groningen en komend jaar in de resterende regio's. Deze bijeenkomsten zijn aanvullend op bijeenkomsten die regio's zelf al organiseren. De eerste ervaringen laten zien dat er een hoge opkomst is en diverse groep professionals uit verschillende beroepsgroepen aanwezig is bij de bijeenkomsten. De kennisinstituten zijn betrokken voor de borging van de opgehaalde ontwikkelpunten, vragen en dilemma's. Daarnaast vindt na elke bijeenkomst een gesprek in de regio plaats over hoe de (opgedane) kennis in de regio wordt geborgd. Eind oktober is de website www.meldcodetour.nl gelanceerd waar meer informatie te vinden is over de meldcode(tour) per regio.

Aandachtsfunctionarissen

Een aandachtsfunctionaris speelt een belangrijke rol bij de implementatie en borging van de meldcode in de organisatie. Er is door het ministerie van VWS een verkennend onderzoek gestart. Dit onderzoek brengt per sector in beeld hoe organisaties de rol van een aandachtsfunctionaris of van een deskundig collega hebben vormgegeven bij vermoedens van huiselijk geweld en kindermishandeling en tegen welke uitdagingen organisaties daarbij aanlopen. Ook zullen in de rapportage 'good practices' worden opgenomen over hoe organisaties de meldcode implementeren. Eind dit jaar zijn de resultaten van dit onderzoek beschikbaar. Op basis van dit onderzoek wordt gekeken naar eventuele vervolgstappen om het gebruik van aandachtsfunctionarissen binnen organisaties te stimuleren.

Opleidingen en scholing

Het is belangrijk dat professionals weten hoe ze om moeten gaan met vermoedens van huiselijk geweld en kindermishandeling. Scholen zijn voor kinderen vaak een vertrouwde plek. Leraren spelen daarom een belangrijke rol bij de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Ook de kinder(dag)opvang is een belangrijke plek voor kinderen. Medewerkers kunnen een belangrijke rol spelen in de signalering van kindermishandeling. Er is intensief contact met kinderen, er is langdurig zicht op hun gedrag en eventuele veranderingen en afwijkingen daarin, en bij jonge kinderen is er vanwege de verzorging/verschoning zicht op eventuele verwondingen en blauwe plekken op het lichaam. Daarnaast kunnen medewerkers eventuele onmacht en opvoeddilemma's op een laagdrempelige manier bespreekbaar maken.

Project uit de projectenpool

In de regio Zuid-Limburg doen studenten, studentendecanen en docenten van de Zuyd Hogeschool ervaring op met het volgen van e-learning's over de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Het uiteindelijke doel van dit project is om het onderwerp huiselijk geweld en kindermishandeling structureel in het curriculum van studenten van de Zuyd Hogeschool te borgen en het signaleren van huiselijk geweld en kindermishandeling door docenten en medestudenten te bevorderen. Andere opleidingsinstituten in de regio hebben aangegeven geïnteresseerd te zijn in de uitkomsten van dit project.

Effecten

Op de vraag of er in de regio effecten merkbaar zijn van de verbeterde meldcode, antwoorden 21 van de 28 regio's dat het aantal meldingen bij Veilig Thuis is gestegen. In de tweede voortgangsrapportage GHNT waren dit er vijftien. Zeventien van de 28 regio's geven aan dat het aantal adviesvragen aan Veilig Thuis is gestegen. In de tweede voortgangsrapportage GHNT waren dit er elf. Vijftien van de 28 regio's geven aan dat zowel het aantal meldingen als het aantal adviesvragen is gestegen (tegenover acht van de 28 in de tweede voortgangsrapportage GHNT). Uit de rondetafelgesprekken blijkt dat de meldingen en adviesvragen afkomstig zijn van een bredere doelgroep van professionals dan voorheen. Ook komt naar voren dat Veilig Thuis niet alleen vaker wordt benaderd door beroepsgroepen die onder de meldcode vallen, maar ook andere beroepsgroepen lijken de weg naar Veilig Thuis beter te vinden (dit varieert van medewerkers van Vluchtelingenwerk tot woningcorporaties tot gemeentelijke zwembaden). Dit laat zien dat de verbeterde meldcode en het hanteren van de bijbehorende afwegingskaders een forse bijdrage leveren aan het eerder en beter in beeld krijgen van huiselijk geweld en kindermishandeling.

Om wachtlijsten bij Veilig Thuis zoveel mogelijk te voorkomen, investeren opdrachtgevende gemeenten extra in hun Veilig Thuis organisatie. Tijdens veel rondetafelgesprekken kwam naar voren dat dit op gespannen voet staat met de ambitie van regio's om in te zetten op het duurzaam oplossen van geweld (actielijn 2) door onder andere het versterken van de lokale (wijk)teams. Een aantal regio's geeft aan dat de toename van het aantal meldingen bij Veilig Thuis ook effect heeft op de hoeveelheid werk bij onder andere de lokale (wijk)teams. Dit beeld wordt bevestigd door de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd en de Inspectie Justitie en Veiligheid.⁶

Naar aanleiding van deze en eerdere signalen over een sterke stijging van de meldingen en adviesvragen bij Veilig Thuis, laten het ministerie van VWS en de VNG onderzoek doen naar de ontwikkeling van het aantal adviesvragen en meldingen bij Veilig Thuis, welke oorzaken bijdragen aan die ontwikkeling en wat mogelijke oplossingsrichtingen zijn. Op basis van de resultaten van dit onderzoek formuleren de ministeries van VWS en JenV en de VNG en het Landelijk Netwerk Veilig Thuis (LNVN) vervolgacties, inclusief mogelijke oplossingen voor de korte en langere termijn.

Evaluatie wet meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling en de wet verwijindex risicjongeren

Op dit moment wordt een wetsevaluatie uitgevoerd van de wet meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling en de wet verwijindex risicjongeren. In verband met het vergroten van de kwaliteit van de uitkomsten van de evaluaties hebben de onderzoekers om meer tijd gevraagd. Met de volgende voortgangsrapportage worden de resultaten van de wetsevaluaties gedeeld.

3.3 Veilig Thuis versterken

Ook in 2019 worden de Veilig Thuis organisaties vanuit het meerjarenprogramma Veilig Thuis door de ministeries van VWS en JenV ondersteund bij de implementatie van de nieuwe werkwijze, de invoering van de verbeterde meldcode en de samenwerking met de verschillende beroepsgroepen.

In 2017 en 2018 stond het meerjarenprogramma Veilig Thuis in het teken van het (door)ontwikkelen van een aantal producten voor de Veilig Thuis organisaties, zoals het vernieuwde handelingsprotocol en informatieprotocol, het voorbereiden op de inwerkingtreding van de verbeterde Meldcode en de radarfunctie. In 2019 worden Veilig Thuis organisaties vanuit het meerjarenprogramma ondersteund in de regionale implementatie van de nieuwe werkwijze. Verhoogde instroom, personeelwisselingen, werkdruk en knelpunten bij de overdracht vormen hierbij belemmeringen. De huidige stand van zaken wordt momenteel in beeld gebracht. Aan de hand van de uitkomsten worden vervolgstappen bepaald.

⁶ Signalement Kwetsbare kinderen onvoldoende beschermd, Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd en de Inspectie Justitie en Veiligheid, november 2019

Er is vanuit het meerjarenprogramma Veilig Thuis in 2019 gewerkt aan vier thema's:

1. Ondersteuning bij nieuwe werkwijzen: in dit deelproject wordt ondersteuning geboden aan de Veilig Thuis organisaties in de nieuwe werkwijze (implementatie Handelingsprotocol, Informatieprotocol en nieuwe registratiewijze).
2. Landelijke samenwerking: vanuit dit project worden verbeteringen in de landelijke samenwerking met samenwerkingspartners van Veilig Thuis gerealiseerd. Onderdeel van dit project is ook de samenwerking Straf & Zorg waarbij Veilig Thuis, Politie en justitie-partners streven naar optimalisatie van hun samenwerking.
3. Samenwerking verbeterde Meldcode: vanuit dit deelproject draagt het Landelijk Netwerk Veilig Thuis bij aan de landelijke en regionale ontwikkelingen rondom de verbeterde Meldcode.
4. Ontwikkeling scholing: vanuit dit deelproject worden de modules voor de basistraining conform het landelijk opleidingscurriculum ontwikkeld en aangeboden. Het gaat hier om de modules voor specifieke vormen van geweld (ouderenmishandeling, eengerelateerd en seksueel geweld) en overige modules die vorig jaar niet zijn geactualiseerd en getraind.

De ministeries van VWS en JenV en de VNG zijn in gesprek met het Landelijk Netwerk Veilig Thuis over de doorontwikkeling van het meerjarenprogramma Veilig Thuis in 2020.

Zoals in paragraaf 3.2 al is beschreven, geven regio's aan dat het aantal meldingen en adviesvragen bij Veilig Thuis organisaties fors is toegenomen sinds 1 januari 2019. Tijdens de rondetafelgesprekken geven regio's aan dat mede daardoor het aantal meldingen dat niet binnen de wettelijke termijnen kan worden afgehandeld bij Veilig Thuis organisaties weer toeneemt. Een aantal regio's noemt in dit kader ook dat de drukte bij de Raad voor de Kinderbescherming leidt tot een grotere werkdruk bij Veilig Thuis en lokale (wijk)teams. In veel regio's proberen opdrachtgevende gemeenten met extra financiering de verhoogde werkdruk bij Veilig Thuis op te vangen. Dit lukt niet overal in voldoende mate. Veilig Thuis organisaties informeren de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) of en zo ja, de mate waarin zij te maken hebben met het niet binnen de wettelijke termijnen afhandelen van meldingen en of ze in staat zijn zicht op veiligheid te houden in de gezinnen/huishoudens die wachten.

3.4 Forensisch medische expertise voor kinderen versterken

Forensisch medische expertise voor kinderen (FMEK) moet overal in Nederland op elk moment beschikbaar zijn. GGD GHOR Nederland is de tweede helft van 2019 bezig met het verbeteren van FMEK op regionaal niveau, zodat een landelijk dekkende duurzame verankering van de expertise wordt gerealiseerd. Hiervoor is het van belang dat alle ketenpartners goed met elkaar samenwerken. Met de ketenpartners in de zorg- en justitieketen die betrokken zijn bij de aanpak van kindermishandeling worden samenwerkingsafspraken over de inzet van FMEK gemaakt, mede op basis van de Handreiking Samenwerken bij strafbare kindermishandeling. Deze afspraken zullen naar verwachting begin 2020 gereed zijn en daarna zullen de afspraken bij de betrokken partijen geïmplementeerd worden. Hierbij stellen de partijen ook met elkaar de kwaliteitseisen vast die aan FMEK worden gesteld.

4 Actielijn 2: Stoppen en duurzaam oplossen

Stoppen en duurzaam oplossen

Om de cirkel van geweld duurzaam te doorbreken is het nodig dat er veiligheid wordt gecreëerd in onveilige situaties. Hiervoor is goede afstemming nodig met partijen die – waar nodig onder dwang – (veiligheids) maatregelen kunnen treffen en hulp kunnen bieden aan het gehele gezin/huishouden, inclusief hulp gericht op het verwerken van trauma's.

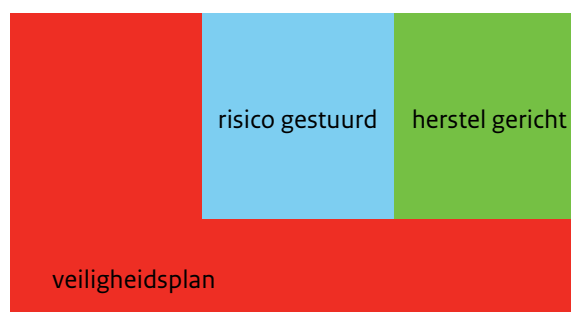
Multidisciplinair en systeemgericht samenwerken
Traumascreening en passende hulp
Plegeraanpak
Scholen sneller informeren
Opvang en passende ondersteuning voor slachtoffers verbeteren

4.1 Visie gefaseerde ketenzorg

Om het patroon van geweld en verwaarlozing in een gezin/huishouden te doorbreken moet multidisciplinair⁷ en systeemgericht⁸ worden gewerkt. Dit geldt zowel voor de inzet van hulp en andere interventies via bijvoorbeeld lokale (wijk)teams als voor de aanpak voor gezinnen/huishoudens waar sprake is van de meest complexe problematiek waarvoor de inzet van MDA++ nodig is. Het is de bedoeling dat dit multidisciplinair en systeemgericht samenwerken wordt gedaan volgens de visie 'gefaseerde ketenzorg'⁹.

Deze visie 'gefaseerde ketenzorg' gaat uit van de volgende fases:

- Eerst samenwerken voor veiligheid aan de hand van een veiligheidsplan. Doel: het acute geweld stopt onmiddellijk.
- Dan samenwerken voor risicogestuurde zorg aan de hand van een hulpverleningsplan. Doel: de oorzaken van het geweld worden weggenomen of teruggedrongen.
- En samenwerken voor trauma-geïnformeerde en herstelgerichte zorg aan de hand van een herstelplan. Doel: de negatieve gevolgen van het geweld worden hersteld of beperkt.

⁷ Multidisciplinair werken betekent met een sterke verbinding en gezamenlijk optrekken van maatschappelijke ondersteuning, zorgpartners, politie en justitie en onderwijsinstellingen.

⁸ Systeemgericht werken betekent gericht op alle gezinsleden en direct betrokkenen om de veiligheid te herstellen.

⁹ Landelijk visiedocument 'Eerst samenwerken voor veiligheid, dan samenwerken voor risicogestuurde zorg', GGD GHOR Nederland, 2016.

Kern visie gefaseerde ketenzorg: Alle professionals werken samen aan veiligheid

Rondom een huishouden met lichte of met complexe veiligheidsproblemen, wordt altijd samengewerkt aan twee achtereenvolgende doelen: eerst directe veiligheid realiseren en pas daarna werken aan stabiele veiligheid aan de hand van concrete veiligheidsvoorwaarden. Voor stabiele veiligheid is risicogestuurde en herstelgerichte zorg nodig. Deze aanpak heet gefaseerde ketenzorg.

Deze visie is door de opdrachtgevers van het programma GHNT en de betrokken organisaties omarmd. Ook is hier in alle regio's aandacht voor. 22 van de 28 regio's geven aan dat de visie is/wordt opgenomen in de regiovisie op de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. In twaalf regio's worden professionals getraind in het werken conform de visie.

Het daadwerkelijk inbedden van de visie gefaseerde ketenzorg in de reguliere samenwerking vraagt inspanning op zowel bestuurlijk, management als uitvoerend niveau. Ook heeft dit bijvoorbeeld consequenties voor de inkoop van interventies door gemeenten. De inbedding wordt op verschillende plekken beproefd en verder uitgewerkt (zie ook paragraaf 4.2 en 4.4). Via de projectenpool worden vier regio's ondersteund in het implementeren van de visie. In een deel van deze projecten worden professionals in lokale (wijk)teams getraind in het werken volgens de visie (zie paragraaf 4.2). Het programma GHNT deelt het komend half jaar de goede voorbeelden hiervan.

Projecten uit de projectenpool:

- De regio's Kop van Noord-Holland en Alkmaar - West-Friesland (samen Noord-Holland Noord) onderzoeken in het project **Gefaseerd samenwerken voor veiligheid in Noord-Holland Noord** welke partijen, methoden en mogelijkheden er zijn om de visie gefaseerde ketenzorg in heel Noord-Holland Noord te implementeren. Dit resulteert in een plan van aanpak, waarmee de visie wordt geïmplementeerd.
- Op basis van de ervaringen van het project integrale begeleiding en behandeling (PIBB) in praktijkcasussen in Amsterdam, wordt in het project **PIBB: van pioniers-aanpak naar integrale methodiek** met de inbreng van externe partners, gezinnen en wetenschappers een beschrijving van PIBB als integrale methodiek gemaakt, met theoretische onderbouwing. Op deze wijze wordt de PIBB-methode overdraagbaar en breder inzetbaar. Zo mogelijk wordt deze methodiek ingediend bij de databank justitiële interventies en/of de databank effectieve jeugdinterventies.
- Met het project **Een gezamenlijke basis voor het realiseren van veiligheid** wil de regio Zeeland de visie gefaseerde ketenzorg implementeren. De regio onderzoekt verschillende methodieken, waaronder Signs of Safety, kiest een methode en implementeert deze.
- In twee pilotgemeenten in de regio Hart van Brabant wordt met het project **Van visie naar uitvoering; werken volgens de visie gefaseerde ketenzorg** de visie gefaseerde ketenzorg in de hele keten geïmplementeerd, inclusief training van medewerkers, bestuurlijk draagvlak, aanpassing van werkprocessen en een train-de-trainer programma op regionaal niveau.

4.2 Lokale (wijk)teams versterken

De lokale (wijk)teams hebben niet alleen een rol in het beter signaleren en bespreekbaar maken van huiselijk geweld en kindermishandeling (actielijn 1), maar ook in het bieden van en het inzetten van zorg- en/of hulpverlening om de risicofactoren van huiselijk geweld en kindermishandeling weg te nemen en de gevolgen van geweld te herstellen (actielijn 2). Dit doen de lokale (wijk)teams in samenwerking met andere partners en instanties en in opdracht van de gemeenten. Daarnaast dragen lokale (wijk)teams zorg voor het zicht op veiligheid in die casussen die door Veilig Thuis worden overgedragen.

Dit heeft als doel directe en stabiele veiligheid in gezinnen/huishoudens te creëren conform de visie ‘gefaseerde ketenzorg’.

Kwaliteitskader Werken aan Veiligheid voor lokale (wijk)teams en gemeenten

Het Toezicht Sociaal Domein¹⁰ signaleert dat de lokale (wijk)teams in een aantal gemeenten al voldoende invulling geven aan hun taken op het gebied van huiselijk geweld en kindermishandeling. In andere gemeenten zijn de lokale (wijk)teams (nog) niet voldoende toegerust. Een van de redenen hiervoor is dat lang niet alle gemeenten voldoende zicht hebben op de kwaliteitsvereisten die zij moeten en kunnen stellen aan de lokale (wijk)teams om de cirkel van geweld in gezinnen en huishoudens te doorbreken. Ook spreekt nog niet voor zich hoe die kwaliteitsvereisten te vertalen naar keuzen in de taakverdeling vanuit de regio's van gemeenten en wat daarvoor ingericht moet zijn.

Wat wordt bedoeld met lokale (wijk)teams?

Lokale (wijk)teams hebben een belangrijke rol in de effectieve aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Verschillende gemeenten hebben (daarnaast) ook andere (meer specialistische) vormen gekozen, bijvoorbeeld SAVE-teams, expertise teams, CJG's, etc., om invulling te geven aan taken in de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Waar in dit document wordt gesproken over lokale (wijk)teams, dan worden ook deze andere vormen daaronder verstaan.

Om gemeenten in staat te stellen te bepalen of hun lokale (wijk)teams voldoende zijn ingericht om te komen tot een effectieve signalering en aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling en te bepalen waar dit versterking behoeft, heeft het programmateam GHNT in opdracht van de VNG het kwaliteitskader Werken aan Veiligheid voor lokale (wijk)teams en gemeenten¹¹ ontwikkeld. Dit kwaliteitskader is op 21 november 2019 vastgesteld door de VNG Commissie Zorg, Jeugd en Onderwijs en de VNG Commissie Bestuur en Veiligheid. Op basis van dit kwaliteitskader is voor gemeenten en regio's een zelfscan ontwikkeld. Het stelt gemeenten in staat om te beoordelen welke stappen gezet moeten worden om lokale (wijk)teams te versterken. Een eerste concept is inmiddels beproefd in de regio Flevoland. Zowel het kwaliteitskader als de zelfscan worden in deze regio als helpend ervaren. In de rondetafelgesprekken bevestigen regio's die met het concept reeds aan de slag zijn gegaan dat het kwaliteitskader als helpend worden ervaren.

Na vaststelling van het kwaliteitskader wordt een definitieve versie van de zelfscan gemaakt. Het programmateam GHNT ondersteunt gemeenten en regio's in het gebruik van de zelfscan. De resultaten van het invullen van de zelfscan door gemeenten worden verzameld en gebruikt om inzichtelijk te maken welke verdere acties noodzakelijk zijn om gemeenten in staat te stellen de lokale (wijk)teams te versterken als het gaat om de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Om hierbij te ondersteunen richt het programma GHNT in 2020 een ondersteuningsprogramma in.

Praktijkvoorbeeld sterke lokale (wijk)teams

De gemeente **Brunssum** scoort volgens Toezicht Sociaal Domein goed op het waarborgen van veiligheid en het inzetten van passende hulp. De gemeente heeft samen met haar partners de ‘basis’ al goed ingeregeld en werkt samen aan de doorontwikkeling van de aanpak rondom risicovolle situaties (inclusief het voorkomen van recidive). Met name de uitgangspunten en de denk- en werkwijze 1G1P1R (1Gezin, 1Plan, 1Regisseur) en de inzet/gebruik van het gezinsplan, komen als sterk

¹⁰ <https://www.toezichtsociaaldomein.nl/onderzoeken-en-instrumenten/l/lokale-netwerk-na-veilig-thuis>

¹¹ <https://vng.nl/nieuws/kwaliteitskader-werken-aan-veiligheid-voor-lokale-teams>

naar voren. De gemeente Brunssum heeft geïnvesteerd in een passende en samenwerkende aanpak van complexe en risicovolle zaken. Dit zorgt ervoor dat tijdens risicovolle situaties de netwerkpartners elkaar snel kunnen vinden en ook snel kunnen handelen. Werkzame elementen zijn onder andere:

- Een eigen visie op zorg & veiligheid, waarin is verankerd dat er zowel bij bestuur als de professional voldoende ruimte moet zijn om de gewenste zorg en veiligheid vanuit inhoud vorm te geven. Die visie resulteert erin dat ook de inkoop van hulpverlening aan dezelfde randvoorwaarde moet voldoen.
- Gezamenlijke huisbezoeken vanaf de start van het onderzoek door Veilig Thuis, tezamen met de professionals uit het lokale (wijk)team/netwerk zodat spoedig hulp aangeboden en ingezet kan worden.
- Inzet instrumenten uit de benadering 'Signs of Safety' met o.a. RTO en instrumenten voor de inventarisatie en inschatting van risico's o.a. samen met kinderen.
- De werkwijze 1G1P1R, een integraal gezinsplan waarin professionals en cliënten tot een gedeelde probleemanalyse komen en waarbij regie, samenhang en afstemming in de geboden hulp wordt bereikt.
- Het structureel inzetten van de zelfredzaamheidsmatrix om zicht te krijgen op alle leefgebieden en daarmee op mogelijke achterliggende problematiek.
- Het opvragen van informatie met behulp van toestemmingsformulieren.
- Inzet van een gedragswetenschapper die structureel voor de professionals van het jeugdteam beschikbaar is voor consultatie en ondersteuning en voor acute inzet bij risicovolle situaties.
- De gemeente Brunssum nodigt met regelmaat organisaties uit het lokale netwerk uit om de samenwerking te evalueren en om knelpunten en nieuwe ontwikkelingen te bespreken.

Regiobeeld

Uit de rondetafelgesprekken komt naar voren dat in alle regio's wordt ingezet op het versterken van de lokale (wijk)teams (een jaar geleden was dit het geval in 22 van de 28 regio's). Er wordt ingezet op:

- het implementeren van de visie 'gefaseerde ketenzorg' (achttien van de 28 regio's)
- het toepassen van het (concept)kwaliteitskader Werken aan Veiligheid voor lokale (wijk)teams en gemeenten (vijftien van de 28 regio's)
- het verbeteren van de kennis en kunde van de professionals in de lokale (wijk)teams (vijftien van de 28 regio's)
- het herijken van de inrichting en structuur van de lokale (wijk)teams (dertien van de 28 regio's)
- het versterken van de regiefunctie van de lokale (wijk)teams (tien van de 28 regio's)

Als aandachtspunten worden genoemd dat het verloop van personeel zowel bij de lokale (wijk)teams, Veilig Thuis als breder in het netwerk hoog is en dat de hoge werkdruk bij zowel Veilig Thuis als lokale teams een complicerende factor kan zijn. Zes regio's gaan met een bijdrage vanuit de projectenpool GHNT hun lokale (wijk)teams en/of de samenwerking tussen hun lokale (wijk)teams en Veilig Thuis versterken.

Projecten uit de projectenpool:

- De regio Rotterdam-Rijnmond implementeert in het project **Casusregie GHNT** casusregie op meervoudig, complexe en structureel onveilige casussen HGKM in het lokaal veld en richt zich op het scheppen van de randvoorwaarden voor de uitvoering van deze casusregie.
- De regio Friesland start in het project **MDA Lokaal** twee pilots waarin lokale MDA teams gezinnen actief monitoren volgens de regionale MDA++ methodiek. Het doel van dit project is om in het kader van de doorontwikkeling MDA++ op lokaal niveau de multidisciplinaire werkwijze te borgen.

- In de gemeenten Veendam en Pekela (regio Groningen) wordt in het project **De aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling in de gemeenten Veendam en Pekela** een lokale, integrale en multidisciplinaire ketenaanpak voor huiselijk geweld en kindermishandeling ontwikkeld op basis van de Multifocus methodiek.
- Professionals in de lokale (wijk)teams in de regio Zuid-Holland Zuid krijgen binnen het project **versterken lokale (wijk)teams** trainingen die tegemoetkomen aan het concept kwaliteitskader werken aan veiligheid voor lokale (wijk)teams en gemeenten en de visie.

Samenwerking lokale (wijk)teams en Veilig Thuis

Een goede samenwerking tussen de lokale (wijk)teams en Veilig Thuis is een voorwaarde voor een effectieve regionale aanpak van kindermishandeling en huiselijk geweld. Deze wordt in alle regio's vormgegeven aan de hand van samenwerkingsafspraken. Dertien van de 28 regio's geven aan dat deze samenwerkingsafspraken actueel zijn, in twaalf van de 28 regio's moeten de bestaande afspraken worden geactualiseerd. Op de vraag naar de samenwerking tussen Veilig Thuis en de lokale (wijk)teams geven veertien van de 28 regio's aan deze als adequaat te ervaren. Dat is een vooruitgang ten opzichte van een jaar geleden (acht van de 28 regio's). Twaalf van de 28 regio's zien ruimte voor verbetering. Uit de rondetafelgesprekken valt op dat Veilig Thuis-organisaties en gemeenten hier flink op inzetten. Dit gebeurt bijvoorbeeld door het beleggen van werkgroepen met medewerkers van zowel Veilig Thuis als lokale (wijk)teams waarin de samenwerking stelselmatig onder de loep wordt genomen en door overdrachtstafels te organiseren waar casuïstiek warm wordt overgedragen. Bij verschillende Veilig Thuis-organisaties wordt in regioteams gewerkt, waardoor lokale (wijk)teams gekoppeld zijn aan een vast team van Veilig Thuis-medewerkers.

Praktijkvoorbeeld samenwerking lokale (wijk)teams en Veilig Thuis

Onder de titel 'Samen doen' is in de regio **Gelderland-Zuid** een werkgroep ingesteld die de samenwerkingsafspraken tussen Veilig Thuis en de lokale (wijk-)team monitort. Naast monitoring is een belangrijk doel van 'Samen doen' het met elkaar in gesprek zijn over de samenwerking tussen Veilig Thuis, de lokale (wijk-)teams en de belangrijkste ketenpartners.

De werkgroep geeft gevraagd en ongevraagd advies over het doorontwikkelen van de samenwerkingsafspraken en heeft het mandaat om wijzigingen aan te brengen, mits de hoofdlijn van de afspraken hierdoor niet in het geding komt. Het betreft samenwerkingsafspraken die liggen op ambtelijk niveau. Het aanpassen van de bestuurlijke afspraken loopt via het Algemeen Bestuur van de GGD en de colleges van de regiogemeenten.

Er worden onder andere regionale werksessies en andere ontmoetingsmomenten georganiseerd om de samenwerking verder te versterken. Een bijzondere ontmoeting werd dit jaar georganiseerd in de vorm van een stagedag bij Veilig Thuis Gelderland-Zuid voor wethouders die zitting hebben in het Algemeen Bestuur van de GGD Gelderland-Zuid.

Projecten uit de projectenpool:

- In de regio Hollands-Midden trekken de lokale (wijk)teams en Veilig Thuis in het project **Versterken lokale samenwerking in de praktijk** gezamenlijk op in de startfase bij een gezin/huishouden. Ook de samenwerking van de lokale (wijk)teams met het specialistische veld c.q. Rosa Manus wordt versterkt. Door het lokale (wijk)team zowel bij de opstart van het contact met het gezin, als tijdens het zorg- en veiligheidsproces steun te bieden, zijn de lokale (wijk)teams

beter in staat om het gezin langer en adequaat te begeleiden. Zo lang tot er een duurzame stabiel veilige situatie is ontstaan.

- In de regio IJsselland wordt in het project **Versterken samenwerking Veilig Thuis en lokale (wijk) teams** aan de hand van een analyse van meldingen en de afhandeling ervan (o.a. op basis van het handelingsprotocol van Veilig Thuis en de huidige samenwerkingsafspraken) de werkverdeling tussen Veilig Thuis en de lokale (wijk)teams geëvalueerd. Op basis hiervan worden de samenwerkingsafspraken herijkt.

4.3 MDA++

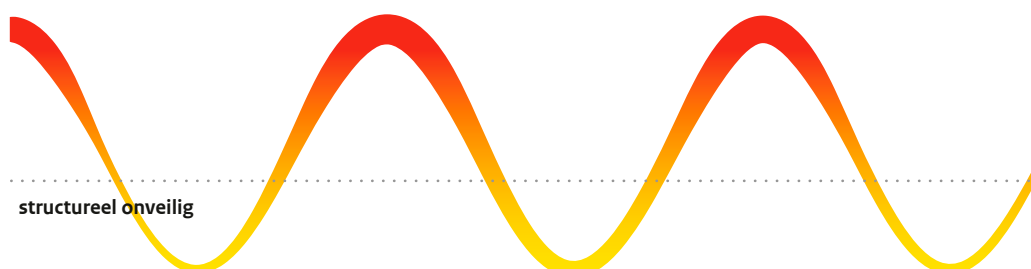
MDA++ staat voor 'Multidisciplinaire Aanpak ++'. In deze aanpak werken de verschillende sectoren, specialisten, het lokale (wijk)team en het gezin/huishouden met haar sociale netwerk samen.¹² In november 2015 hebben de wethouders van de centrumgemeenten en de wethouders vertegenwoordigd in de VNG-Commissie Gezondheid en Welzijn besloten te streven naar een MDA++ in elke regio.

Uit de inventarisatie in het najaar van 2018 kwam naar voren dat er geen eenduidig beeld is wat onder MDA++ wordt verstaan. De opvattingen van de regio's hierover liepen uiteen: van het inrichten van een (fysiek) multidisciplinair centrum tot het voorzien in een ad hoc acuut casuoverleg. In de eerste helft van 2019 zijn daarom, in samenwerking met experts vanuit verschillende organisaties, concept bouwstenen voor MDA++ uitgewerkt in een zogenoemde zilveren versie. Deze zilveren versie wordt momenteel beproefd in de regio's, alvorens ze definitief worden vastgesteld in de relevante gremia waaronder de stuurgroep GHNT.

Definitie MDA++

Belangrijk onderdeel van deze bouwstenen is de definitie van MDA++. MDA++ is expliciet gericht op het doorbreken van het patroon van geweld en verwaarlozing (structurele onveiligheid). Wanneer de reguliere inzet van hulp en andere interventies in een gezin/huishouden maximaal is beproefd en dit niet heeft geleid tot het duurzaam oplossen van structurele onveiligheid, is inzet nodig van psychosociale, medische, forensische en justitiële specialisten, in samenwerking met het gezin/huishouden zelf en anderen (school, familie, lokaal veld, etc.). Ervaringsgegevens uit de regio's Friesland en West-Brabant laten zien dat jaarlijks gemiddeld één tot vier procent van de meldingen bij Veilig Thuis vragen om de inzet van MDA++.

In dit patroon van geweld en verwaarlozing doen zich ook situaties voor waarin het acuut onveilig is voor een of meer leden van het gezin/huishouden. De inzet van MDA++ op het doorbreken van het patroon van geweld en verwaarlozing moet verbonden zijn aan de inzet van organisaties in situaties van acute onveiligheid, en andersom.

¹² Kwaliteitskader MDA++, een effectieve aanpak van kindermishandeling, huiselijk geweld en seksueel geweld in Nederland, Movisie / Nji, 2017

Regionale implementatie

Er is weinig verandering ten opzichte van het voorjaar 2019 in het aantal regio's dat aangeeft te beschikken over een MDA++. Vijf van de 28 regio's geven aan dat zij een MDA++ hebben gerealiseerd, in twaalf van de 28 regio's is een MDA++ pilot gaande, acht van de 28 regio's geven aan dat een MDA++ in ontwikkeling is. De regio's waar momenteel een MDA++ pilot gaande is of waar een MDA++ in ontwikkeling is, geven aan dat stappen worden gezet, maar er nog geen sprake is van een duurzaam ingericht MDA++. Het inrichten hiervan kent voor hen een langere doorlooptijd dan de periode die deze voortgangsrapportage beslaat.

Met bijdrages vanuit de projectenpool GHNT (aan tien regio's) en het beschikbaar stellen van een expert-pool jaagt het programmteam GHNT de verdere vorming van MDA++ in de regio's aan. Via de regionale route naar 2021 faciliteert het programmteam GHNT daarnaast het uitwisselen van kennis, ervaringen en de opbrengsten uit de projecten.

Projecten uit de projectenpool

- In de regio's Noordoost-Brabant, Arnhem-Achterhoek, Gelderland-Zuid, IJsselland, Kop van Noord-Holland, Zuid-Limburg en Zuidoost-Brabant zijn de projecten gericht op het **ontwikkelen van MDA++**.
- In de regio's West-Brabant, Drenthe en Utrecht zijn de projecten gericht op het **doorontwikkelen en/of borgen van een bestaande MDA++**.

In de rondetafelgesprekken worden het inrichten van de regiefunctie, het creëren van doorzettingsmacht over domeinen heen en de betrokkenheid van de GGZ bij de MDA++ genoemd als succesfactoren én aandachtspunten als het gaat om het inrichten van MDA++. Voor alle drie geldt dat hiervoor bestuurlijk commitment over de domeinen heen noodzakelijk is. Wat betreft de betrokkenheid van de GGZ bij MDA++ lijkt er ook sprake te zijn van een financieringskwesitie rondom de inzet in de fase van consultering (dus voordat er sprake is van een diagnose). In tien van de 28 regio's is de GGZ wel structureel partner in de MDA++ en lijkt de financiering (al dan niet incidenteel) geregeld. Het programmteam GHNT doet in het komend half jaar onderzoek naar dit vraagstuk. Hierin zal ook de betrokkenheid van de GGZ bij de CSG's worden meegenomen.

Pilots onder 1 dak

Als onderdeel van het programma GHNT wordt verkend welke voordelen het onder één dak organiseren van de multidisciplinaire en systeemgerichte samenwerking ten behoeve van acute en/of structurele veiligheid heeft. Begin dit jaar zijn de drie pilots, in de regio's Rotterdam-Rijnmond, Hart van Brabant en Kennemerland, van start gegaan.

In zowel de regio Hart van Brabant als de regio Rotterdam-Rijnmond is een multidisciplinair team gestart dat gezamenlijk casussen behandelt: hiermee zijn deze pilots daadwerkelijk operationeel. In Rotterdam-Rijnmond is in het tweede kwartaal van 2020 een fysieke locatie voor het centrum beschikbaar. In Hart van Brabant loopt dit traject nog. In de regio Kennemerland worden momenteel de contouren van de pilot verder ingericht.

De drie referentieregio's Friesland (MDA++ Friesland), West-Brabant (het interventieteam HG) en Drenthe zijn volop aan de slag met de gewenste (door)ontwikkeling. Het MDA++ Friesland ontwikkelt zich naar een aanpak voor kindermishandeling én huiselijk geweld. Bij het interventieteam West-Brabant wordt de aanpak uitgebreid naar kindermishandeling. Er zijn goede aanwijzingen dat de werkwijzen in Friesland en West-Brabant effectief zijn. In Drenthe is inmiddels daadwerkelijk begonnen met het systeemgericht en multidisciplinair werken (naar voorbeeld van Friesland).

De hypothese dat met het samenwerken ‘onder één dak’ de kwaliteit en de effectiviteit van de samenwerking en daarmee de kwaliteit van hulp en ondersteuning aan gezinnen worden vergroot, wordt vanaf december gemonitord door een onafhankelijke partij. Onderzocht wordt welke ‘werkbare elementen’ zorgen voor een effectieve aanpak. Het programmateam GHNT ondersteunt de pilots en de referentiewerkwijzen door de tussentijdse uitkomsten te delen. Zo kan de werkwijze via ‘action learning/learning on the job’ worden verbeterd en kan men van elkaars successen en fouten leren. De opbrengsten van het onderzoek kunnen – ook tussentijds – door andere regio’s worden gebruikt om hun eigen aanpak in te richten en/of te verbeteren.

4.4 Traumascreening

Het is van groot belang dat, wanneer blijkt dat er sprake is van huiselijk geweld en kindermishandeling, er altijd een afweging wordt gemaakt of traumascreening nodig is. Om dit doel te realiseren is het niet alleen belangrijk dat er instrumenten beschikbaar zijn om deze screening uit te voeren, maar ook dat duidelijk is wie deze screening uit moeten voeren, dat er voldoende behandelaanbod (tijdig) beschikbaar is en dat professionals voldoende traumasensitief zijn. Dit vormt een forse en naar verwachting meerjarige opgave. Een landelijk projectleider is gestart met de volgende opdracht:

- Het vergroten van traumasensitiviteit bij professionals.
- Het – in afstemming met het veld – opstellen van handvatten voor (a) het maken van de afweging of/ wanneer traumascreening nodig is (en wanneer deze stap overgeslagen kan worden), (b) het uitvoeren van traumascreening en (c) het monitoren van de traumascreening en –behandeling.
- De handvatten in een concept routekaart vast te leggen, die benut kan worden om in ieder geval de gezinnen en kinderen die in de Vrouwenopvang zitten, bij Veilig Thuis bekend zijn, in beeld zijn van een GI, in behandeling zijn bij één van de drie ‘Multidisciplinaire centra onder één dak’ of onderdeel uitmaken van de MDA++-aanpak de juiste hulp te bieden.

Ook helpt de projectleider om de lessen en valkuilen van de regio’s die zich in de regionale route naar 2021 hebben gecommitteerd aan het onderwerp traumascreening en die actief zijn in de projecten in het kader van de projectenpool te verspreiden.

Regionale implementatie

In de rondtafelgesprekken blijkt dat sinds de start van het programma steeds meer bekend wordt wat de rol en impact is van trauma’s bij huiselijk geweld en kindermishandeling, en wat het belang is van screening en behandeling. Alle regio’s geven aan dat er in de praktijk meer aandacht nodig is voor eventuele trauma’s bij betrokkenen bij huiselijk geweld en kindermishandeling en voor traumasensitief werken door professionals. Een groot aantal regio’s (21 van de 28 regio’s) geeft aan dat ook het screenen op trauma’s meer aandacht behoeft. Dat gebeurt nu – net zoals ten tijde van de eerste voortgangsrapportage – voor een beperkt deel van de betrokkenen. In 22 van de 28 regio’s worden alle kinderen in de (vrouwen)opvang gescreend, in drie van de 28 regio’s geldt dit ook voor alle volwassenen. Volgens de betreffende regio’s is voor deze groepen voldoende behandelaanbod beschikbaar. Ook alle cliënten van de Centra Seksueel Geweld (CSG) worden gescreend op trauma’s, en binnen de CSG’s is er ook een passend behandelaanbod. Tijdens de rondtafelgesprekken geven tien regio’s aan dat er onvoldoende behandelaanbod (tijdig) beschikbaar is als traumascreening voor een bredere doelgroep wordt aangeboden. Veertien regio’s geven aan hier geen zicht op te hebben.

Zeven regio’s ontvangen vanuit de projectenpool een bijdrage om een impuls te geven aan traumasensitiviteit, traumascreening en traumabehandeling. Met behulp van de recent aangestelde landelijke projectleider Traumascreening worden de geleerde lessen verspreid, landelijke handvatten ontwikkeld en hardnekkige knelpunten opgepakt. In twee regio’s wordt via de experimenten vrouwenopvang trauma-behandeling in de vrouwenopvang verder doorontwikkeld (zie paragraaf 4.5).

Projecten uit de projectenpool:

- In het project **'Online Platform Traumascreening en – behandeling voor slachtoffers van huiselijk geweld en kindermishandeling'** werken de zes regio's Flevoland, Alkmaar - West-Friesland, Amsterdam-Amstelland, Kennemerland, Kop van Noord-Holland en Zaanstreek-Waterland samen. Het platform zal inzicht bieden in de beschikbare gespecialiseerde trauma-behandelingsvormen die geschikt zijn voor slachtoffers van huiselijk geweld en kindermishandeling, het aanbod van gespecialiseerde traumabehandelaars en de financieringsmogelijkheden hiervoor. Het pilotproject (2019 – 2020) richt zich voornamelijk op kinderen in de opvang en hun ouder(s) en begeleiders, maar het is nadrukkelijk de bedoeling dat het Online Platform op termijn ook ten goede komt aan cliënten die ambulantly begeleid worden. De ambitie is om dit door te ontwikkelen tot een landelijk dekkend platform.
- De regio Gooi en Vechtstreek zet in het project **'Traumascreening: Ontwikkelen handvatten voor screening, in beeld brengen en vergroten doorontwikkeling van de werkwijze op basis van de praktijk'** in op het inzichtelijk maken (en eventueel vergroten van) behandelaanbod, het ontwikkelen van handvatten voor traumascreening en – monitoring en het vergroten van trauma-sensitiviteit bij professionals in de regio.

4.5 Opvang en ondersteuning verbeteren

De Nationale ombudsman, het Toezicht Sociaal Domein en de commissie-Lenferink hebben in verschillende rapporten knelpunten in kaart gebracht die zich voordoen bij de opvang van slachtoffers van huiselijk geweld. Op 19 april 2019 heeft de minister van VWS de Tweede Kamer geïnformeerd over de aanpak van deze knelpunten.¹³

Op basis van het advies van de landelijke werkgroep¹⁴ en een werkgroep onder regie van de VNG wordt eerst gewerkt aan knelpunten gerelateerd aan schulden en financiële zelfredzaamheid van vrouwen. De focus ligt op het vinden van oplossingen voor het sneller verstrekken van een aantal uitkeringen en toeslagen, zoals de kinderbijslag, het kindgebondenbudget en de kinderopvangtoeslag. Hiertoe is in de regio's Gelderland-Zuid en Arnhem-Achterhoek een pilot gestart waarin de Sociale Verzekeringsbank (SVB), Belastingdienst en Moviera onderzoeken of het proces van het stopzetten en opnieuw aanvragen van de kinderbijslag en het kindgebondenbudget kan worden versneld. De komende maanden wordt verkend of aanvullende pilots worden opgezet met betrekking tot de kinderopvangtoeslag, zorgtoeslag en huurtoeslag. Ook wordt door de VNG, met financiering van het ministerie van VWS, een projectleider aangesteld die gemeenten en vrouwenopvangorganisaties ondersteunt in de aanpak van de genoemde knelpunten.

Op initiatief van het Kloosterhoeveberaad, waarin gemeenten en uitvoeringsorganisaties samenwerken, is in opdracht van de VNG een klantreis opgesteld van vrouwen die uitstromen vanuit de vrouwenopvang. De inzichten die deze klantreis hebben opgeleverd, worden meegenomen in de aanpak van de knelpunten op zowel gemeentelijk als landelijk niveau.

¹³ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2019/04/19/commissiebrief-verzoek-om-reactie-op-bericht-nos-nl-hulp-na-huiselijk-geweld-stagneert-gezinnen-lang-in-onzekerheid%E2%80%99> en de bijlage 'stand van zaken in de vrouwenopvang' via <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/brieven/2019/04/19/stand-van-zaken-knelpunten-in-de-vrouwenopvang>.

¹⁴ De landelijke werkgroep bestaat uit VWS, BZK, SZW, de Belastingdienst, VNG, Financiën, SVB en Federatie Vrouwenopvang.

Regiobeeld

Ongeveer de helft van de regio's geeft aan met de aanbevelingen aan de slag te zijn, andere regio's geven aan dat de knelpunten in hun regio niet zozeer spelen of dat de aanpak ervan op landelijk niveau ligt. De uitstroom van vrouwen en kinderen wordt – in combinatie met de knellende woningmarkt – het meest als actueel knelpunt genoemd. Ook de crisisopvang is volgens de regio's kwetsbaar. De Federatie Opvang heeft een signaal¹⁵ over het gebrek aan voldoende noodbedden in de vrouwenopvang afgegeven aan zowel de VNG als het ministerie van VWS. Het ministerie van VWS en VNG gaan in samenwerking met de Federatie Opvang de situatie rond bedden bedoeld voor crisisopvang in beeld brengen om zicht te krijgen op de knelpunten en mogelijke oplossingen voor deze knelpunten.

Experimenten vrouwenopvang

Het programma ondersteunt in 2019 en 2020 een aantal experimenten, onder de voorwaarde dat deze zich richten op één of meerdere van onderstaande thema's:

- De aanbevelingen van Toezicht Sociaal Domein, gericht op nazorg en veiligheid na uitstroom uit de vrouwenopvang.¹⁶
- De aanbevelingen van de Nationale Ombudsman, gericht op het eigen inkomen, schuldenproblematiek, hulpverlening aan kinderen en passende huisvesting.¹⁷
- De aanbevelingen van de commissie Lenferink.¹⁸

In 2019 is in totaal voor ruim €850.000 euro aan projectvoorstellen ingediend. Hiermee werd het voor 2019 beschikbare bedrag van €450.000 euro ruimschoots overschreden en konden niet alle aanvragen worden toegekend. Er zijn keuzes gemaakt waarbij rekening is gehouden met de kwaliteit van de voorstellen en de knelpunten die worden aangepakt. In totaal zijn zes aanvragen gehonoreerd die in dertien regio's worden uitgevoerd, voor een bedrag van €435.000,- euro (zie bijlage 4).

Experimenten vrouwenopvang:

- In de regio IJsselland gaan in het project **'Handen thuis, nu en later'** vrouwenopvang en Jeugd GGZ samenwerken om betere traumazorg te kunnen bieden, voor zowel kinderen als volwassenen. Het integrale, haalbare en concrete veiligheidsplan dat binnen de vrouwenopvang opgesteld wordt, kan bij de uitstroom ook overgedragen worden aan ambulante hulp zodat het behandelresultaat geborgd wordt.
- In de pilot **'Traumascreening kinderen in de vrouwenopvang'** ontwikkelt de vrouwenopvang in de regio Zuidoost-Brabant een werkwijze die professionals in staat stelt vroegtijdig te signaleren óf er sprake is van trauma én daarop te handelen. Hiervoor zijn aanvullende kennis en vaardigheden nodig bij professionals, net zoals samenwerking met ketenpartners om gebruik te maken van elkaars expertise.
- De regio's Alkmaar – West-Friesland, Kop van Noord-Holland, Flevoland, Kennemerland en Zaanstreek-Waterland starten gezamenlijk een pilot (**Blijf veilig na de opvang**) waarin vrouwen die de opvang verlaten minstens een jaar ondersteund worden. Hiermee wordt meer zicht gehouden op een kwetsbare groep en wordt het opnieuw ontstaan van een onveilige situatie voorkomen.
- In de pilot **'Moeder en kind verlaten de opvang. Dat is óns een zorg!'** onderzoeken betrokken partners in de regio Hollands-Midden samen hoe de veiligheidsplanning en regie ingevuld moeten worden na de opvang. Vooral het expliciteren van wie welke rol op zich neemt en welke verantwoordelijkheden daarbij horen, ook van het gezin zelf, staat centraal.

¹⁵ <https://www.opvang.nl/site/item/tekort-aan-opvang-voor-slachtoffers-huiselijk-geweld-is-onverantwoord>

¹⁶ Moeder en kind verlaten de vrouwenopvang. (Wie) is dat een zorg? (2017)

¹⁷ Vrouwen in de knel. Een onderzoek naar knelpunten in de vrouwenopvang. (2017)

¹⁸ Eindrapportage Lenferink over kinderen in de maatschappelijke en vrouwenopvang (2018)

- In de regio Zeeland wordt een **online lotgenoten cursus** ontwikkeld voor vrouwen die de vrouwenopvang verlaten. Thema's die hierin aan de orde komen zijn onder andere inzicht krijgen in huiselijk geweld situaties en de eigen kracht versterken waardoor de cirkel van geweld doorbroken kan worden. Het meedoen aan de cursus wordt gecombineerd met individuele begeleiding van moeder en kind.
- Moviera gaat binnen het project **Sneller Thuis** samen met de vier centrumgemeenten in Gelderland (Apeldoorn, Arnhem, Ede en Nijmegen) modelovereenkomsten met woningcorporaties ontwikkelen, die gebruikt kunnen worden voor verschillende vormen van huisvesting. Dit resulteert in een handleiding voor gesprekken tussen gemeentelijke huisvestingafdelingen en woningcorporaties. Daarnaast wordt er een digitale tool ontwikkeld waar niet alleen vraag en aanbod gematcht kunnen worden, maar ook kennis over ketenafspraken gedeeld kan worden. Het doel hiervan is een verbeterde uitstroom uit de opvang, en sneller zelfstandig wonen.

4.6 Pleger(s) in de systeemgerichte aanpak

Een effectieve aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling vereist aandacht voor zowel (vermoedelijke) slachtoffers als voor (vermoedelijke) plegers, hun onderlinge interactie en eventuele rolwisselingen tussen beide. Hulpverlening, Veilig Thuis, politie, justitiepartners en gemeenten hebben een gezamenlijke taak bij de inzet van interventies die leiden tot veiligheid in gezinnen en hulp bieden aan alle betrokkenen. Dit maakt onderdeel uit van de systeemgerichte aanpak voor het gezin of huishouden. Hiermee wordt bijgedragen aan het vergroten van veiligheid en het voorkomen van recidive.

Aanbod plegers

Het is niet duidelijk welke interventies voor plegers effectief zijn en hoe het gedrag van plegers veranderd kan worden. In 2020 organiseert de VNG samen met het programma GHNT een aantal regionale expertbijeenkomsten om hier inzicht in te krijgen. Resultaten van deze bijeenkomsten worden verwerkt in een instrument dat door de regio's gebruikt kan worden bij de inrichting van een passend plegeraanbod. In de rondetafelgesprekken geven 23 van de 28 regio's aan dat er binnen de systeemgerichte aanpak meer aandacht nodig is voor de pleger. De helft van de regio's geeft aan dat er voor deze doelgroep hulpaanbod beschikbaar is, maar dat hier onvoldoende gebruik van wordt gemaakt. Als reden hiervoor is in de rondetafelgesprekken aangegeven dat het lastig is om (vermoedelijke) plegers te motiveren om mee te doen aan vrijwillige hulpverlening. Ook wordt het benutten van het eigen risico voor deze hulpverlening als obstakel genoemd. Acht van de 28 regio's geven aan dat er onvoldoende (laagdrempelig) aanbod beschikbaar is.

Ter ondersteuning van het aanbod van hulpverlening en zorg aan plegers zou meer dan nu het geval is gebruik gemaakt kunnen worden van de wettelijke bevoegdheden die politie, OM, reclassering, Raad voor de Kinderbescherming en gemeenten in het kader van het strafrecht, civielrecht en bestuursrecht hebben. Op deze wijze kunnen deze (justitiële) interventies deel uitmaken van het plan dat rondom en samen met een gezin moet worden opgesteld om te komen tot directe en structurele veiligheid.

De projecten uit de projectenpool hebben het doel om de motivatie van de pleger te vergroten, de plegeraanpak in te bedden in de systeemgerichte aanpak en de kennis en kunde over wat wel en niet werkt te vergroten.

Projecten uit de projectenpool:

- In de regio Flevoland gaan Reclassering Nederland, de Blijf Groep en de Zorggroep Oude en Nieuwe Land gezinnen die na afloop van een tijdelijk huisverbod samen (geweldloos) verder willen **langer begeleiden** door een gezamenlijke voortzetting van de systeemgerichte aanpak. Hierbij wordt tevens een ervaren vrijwilliger als 'buddy' ingezet.

- De regio West-Brabant breidt in het project **De Cirkel is Rond** de inzet van ervaringsdeskundigheid bij (ernstig en structureel) huiselijk geweld uit met ex-plegers. Ook wordt voor plegers een laagdrempelige chat-functie ingericht en worden lotgenotengroepen georganiseerd.
- In de regio Zuid-Limburg worden de medewerkers van het lokale veld ondersteund bij het **vergroten van hun kennis en kunde** als het gaat om de plegeraanpak. Dit moet ook resulteren in de beschrijving en uitrol van een (bij voorkeur landelijk overdraagbare) aanpak.
- De regio's West-Veluwe Vallei, Noord- en Oost-Gelderland, Utrecht en Arnhem-Achterhoek trekken met behulp van Moviera samen op in het project '**Laagdrempelige hulp aan 'plegers' van huiselijk geweld**'. Doel is om met behulp van ervaringsdeskundigheid enerzijds de kennis en vaardigheden van professionals in het werken met plegers te verdiepen en anderzijds aansluitende en laagdrempelige hulp van ervaringswerkers voor plegers te bieden (gericht op contact maken, motiveren en contact houden).

Ontwikkelagenda politie, justitieorganisaties en Veilig Thuis

De ontwikkelagenda 'Veiligheid voorop' biedt een gezamenlijk meerjarig perspectief op de noodzakelijke verbeteractiviteiten voor de samenwerking tussen politie, justitieorganisaties (Reclassering, Raad voor de Kinderbescherming, Openbaar Ministerie) en Veilig Thuis-organisaties met betrekking tot de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. De kern van de aanpak van de ontwikkelagenda 'Veiligheid voorop!' is dat vanuit verschillende domeinen en in samenhang wordt gedaan wat nodig is om de veiligheid van slachtoffers zeker te stellen en de daders ten dienste van die veiligheid op te sporen en te vervolgen om het geweld duurzaam te laten stoppen en recidive te voorkomen. De samenwerking op landelijk en regionaal niveau levert verbeterde werkwijzen, betere afstemming en samenwerking op in verschillende fasen van een zaak waarin de strafrechtketen parallel werkt met Veilig Thuis en de Raad voor de Kinderbescherming. Bijvoorbeeld werkwijzen voor het begin van een zaak, kort na een melding en vóór een eventuele aanhouding van de verdachte (politiemelding aan Veilig Thuis en handelingskader crisis), werkwijzen voor afstemming van acute veiligheid en onderzoek (het actiegericht overleg en het werkproces bij strafbare kindermishandeling). Daarnaast worden de werkwijzen verbeterd voor de advisering aan het OM en ZM door 3RO zodat veiligheidsmaatregelen beter aansluiten bij de door Veilig Thuis gestelde veiligheidsvoorwaarden (Spreekuur huiselijk geweld en ZSM).

Aansluiting van Veilig Thuis op het ZSM-werkproces

Bijna alle huiselijk geweldszaken die strafrechtelijk worden vervolgd komen op ZSM¹⁹ binnen. Bij huiselijk geweld is meestal een langdurend en gefaseerd ondersteunend traject van één of meerdere jaren nodig om structurele verandering van bestaande geweldspatronen tot stand te brengen. Deze bestaande patronen kunnen niet door enkel inzet vanuit hulpverlening of het strafrecht worden doorbroken. Samenwerking tussen straf en zorg is zeer gewenst. Wel kan door inzet van strafrechtelijke veiligheidsmaatregelen de directe veiligheid (bescherming van slachtoffers) en risicogestuurde zorg (aanpakken van onderliggende oorzaken van geweld) worden ondersteund. Het gaat in de samenwerking op ZSM om de verbetering van de afstemming bij het feitenonderzoek en de daaropvolgende besluitvorming. Zowel politie, OM als Veilig Thuis voeren een feitenonderzoek uit, waarna vervolgens het OM, geadviseerd door de reclassering, op basis van alle relevante gegevens een besluit neemt over een eventuele vervolging. Veilig Thuis neemt een besluit over het totaal aan benodigde veiligheidsmaatregelen en de in te zetten vervolghulp. Hierbij wordt gezamenlijk gekeken naar wat aanvullend nodig is wat betreft de inzet van mogelijke interventies (strafrecht, bestuursrecht, civielrecht, zorg en ondersteuning) voor alle betrokkenen inclusief de verdachte. Dit kan bijvoorbeeld een deels voorwaardelijke straf zijn met als bijzondere voorwaarde het volgen van een gedragsinterventie of behandeling. Op de naleving van de bijzondere voorwaarden voert de reclassering toezicht uit.

¹⁹ Politie, OM en ketenpartners pakken met ZSM veelvoorkomende misdrijven op daadkrachtige wijze aan. In de ZSM-werkwijze beslissen zij na aanhouding van de verdachte zo spoedig mogelijk over het afdoeningstraject.

De verkenning door de ZSM-partners en Veilig Thuis naar een gezamenlijke aanpak van huiselijk geweldszaken op ZSM is afgerond. Het werkproces is in oktober vastgesteld door de vereniging van eigenaren van ZSM²⁰ en is besproken in het platform van managers Veilig Thuis. In een volgende stap richting uitvoering van de voorgestane werkwijze worden randvoorwaarden en impact van de voorgestelde aanpak voor alle betrokken organisaties geïnventariseerd. De komende maanden wordt onderzocht op welke wijze gefaseerde uitvoering mogelijk gemaakt kan worden.

Spreekuur huiselijk geweld

De eerste ervaringen van de spreekuren huiselijk geweld, een initiatief van 3RO, OM en Veilig Thuis in Oost-Nederland en Oost-Brabant, zijn positief, blijkt uit de business case die in de zomer van 2019 is opgeleverd. De uitvoering van de spreekuren vraagt van 3RO en Veilig Thuis een investering bij aanvang van de strafzaak. De opbrengst van deze werkwijze is onder andere dat verdachten sneller in beeld komen bij de reclassering, dat de juiste ondersteuning of toezicht eerder kan worden ingezet en dat inzet van straf- en zorginterventies aan kracht winnen. Veilig Thuis kan de inhoud van de veiligheidsvoorwaarden afstemmen op het strafrechtelijk kader. En het OM kan verhoudingsgewijs meer passende afdoeningsbeslissingen nemen vanwege de meer complete advisering. In 2020 wordt deze werkwijze verder uitgebreid, in combinatie met de aansluiting van Veilig Thuis op ZSM en in een breder perspectief van investeringen en opbrengsten. Een tweede meer uitgebreide evaluatie moet tot beter inzicht leiden in de opbrengsten en de randvoorwaarden voor en impact van een bredere uitrol.

Ex-partner stalking

Op 9 oktober 2019 heeft de minister van Justitie en Veiligheid, mede namens de minister voor Rechtsbescherming en de minister van VWS, het rapport van de Inspectie van JenV naar de aanpak van de stalking door Bekir E. (naar aanleiding van de dood van Hümeýra Ergincanli) evenals de beleidsreactie daarop aan de Tweede Kamer aangeboden.²¹ In de beleidsreactie staan diverse maatregelen die uitgevoerd (gaan) worden door de betrokken partijen. Het gaat bijvoorbeeld om een snelle risicotaxatie met behulp van het SASH-instrument door de politie, het sneller sanctioneren van overtreding van voorwaarden inzake contact-, locatie- en gebiedsverboden en het uitvoeren van casusregie binnen de politie. In de volgende voortgangsrapportage wordt de stand van zaken op de uitvoering van deze maatregelen beschreven.

Verruiming strafrechtelijke aansprakelijkheid kindermishandeling

Op 1 januari 2020 treedt de Wet actuele delictsvormen in werking. Deze nieuwe wet verruimt de strafrechtelijke aansprakelijkheid voor kindermishandeling. De maximumstraf gaat met een derde omhoog, als er sprake is van stelselmatige mishandeling. Dat geldt ook voor mishandeling door iemand die werkt in een zorginstelling, internaat, op scholen en in de buitenschoolse opvang. Slachtoffers van kindermishandeling verkeren vaak in een kwetsbare positie, omdat zij zich moeilijk kunnen onttrekken aan de mishandeling. Daarom wordt de verjaringstermijn verlengd. Nu gaat die nog in op de dag nadat de mishandeling is gepleegd, met ingang van 2020 wordt dat de dag nadat het slachtoffer 18 jaar is geworden. Dit voorkomt dat als het slachtoffer naar buiten treedt en aangifte wil doen, de mishandeling al verjaard is.

Huisverbod

In de rondetafelgesprekken geven twaalf van de 28 regio's aan een afname in de toepassing te signaleren, terwijl vijf regio's een toename in het gebruik signaleren. In verschillende regio's is er de behoefte om het instrument meer preventief in te zetten en wordt gekeken wat nodig is om dit te bereiken. In de regio West-Brabant wordt in het kader van de doorontwikkeling van het Interventieteam Huiselijk Geweld (zie paragraaf 4.3) ook ingezet op het versterken van de inzet van het huisverbod. Uit de rondetafelgesprekken komt naar voren dat het gezamenlijk optrekken van politie en hulpverleners bij de inzet van het huisverbod een succesfactor is voor een effectieve inzet.

²⁰ De vereniging van eigenaren bestaat uit OM, politie, 3RO en Raad voor de Kinderbescherming. Veilig Thuis is geen lid van de VVE ZSM.

²¹ Kamerstukken II 2018/19, 29279, nr. 540

Praktijkvoorbeeld inzet huisverbod

In de regio Zeeland zijn functionarissen speciaal vrijgemaakt voor THV's, zowel bij de politie als bij de maatschappelijk werk organisaties. Er is een vaste pool medewerkers die THV diensten draaien. Zij beschikken over de juiste expertise en hebben veel ervaring met THV's kunnen opdoen. Deze kennis wordt versterkt door (cross-)trainingen en intervisiebijeenkomsten. Politie en zorgprofessionals trekken intensief met elkaar op. Als de 'HOVJ THV van dienst' in het systeem ziet dat de politie in actie is gekomen na een melding huiselijk geweld, belt hij of zij de casemanager THV die op dat moment ook dienst heeft. Samen wordt op huisbezoek gegaan, bij de achterblijver en bij de uithuisgeplaatste, om zo het perspectief van alle gezinsleden in kaart te brengen. En gezamenlijk wordt het Riscotaxatie-instrument huiselijk geweld (RiHG) ingevuld om risico's in kaart te brengen en te onderzoeken of er genoeg grond is voor een THV. Als dat het geval is, legt de HOVJ een THV op namens de burgemeester. Vervolgens wordt met behulp van Signs of Safety tijdens een 'familienetwerkberaad' bekeken welke hulpverlening moet worden ingezet. Dit familienetwerkberaad wordt gehouden met het gezin en directbetrokkenen aan tafel. Ook de HOVJ sluit aan. De aanwezigheid van politie bij dit familienetwerkberaad heeft een belangrijke meerwaarde. *'Dat er iemand in uniform aan tafel zit, heeft impact op de betrokkenen. Het is duidelijk serieus. Wij kunnen vanuit onze rol dingen ook wat dwingender zeggen dan de casemanager. Mensen confronteren met een aantal dingen. Zodat de zorgprofessional daarna makkelijker verder kan'.*

De inzet van het huisverbod en de gesignaleerde terugloop hiervan, moeten niet los gezien worden van de bredere ontwikkeling waarin gestreefd wordt naar een effectieve en efficiënte inzet van de beschikbare instrumenten uit het bestuursrecht, strafrecht en civielrecht ten behoeve van veiligheid in gezinnen en verlaging van recidiverisico. Daarom organiseert het programma GHNT en het landelijk netwerk Zorg en Straf op verzoek van de stuurgroep GHNT een bestuurlijke tafel met burgemeesters, politie en de strafrechtketen over de inzet van het huisverbod.

Project uit de projectenpool:

In het project '**Het effectiever inzetten van een Tijdelijk Huisverbod**' verbeteren Veilig Thuis Noord-Holland Noord, de politie, de gemeenten en de uitvoerende hulpverleningsorganisaties in de regio's Kop van Noord-Holland en Alkmaar - West-Friesland de samenwerking in het kader van de (preventieve) Tijdelijk Huisverboden.

4.7 Sociale steun aan kinderen

Wanneer scholen snel (binnen 24 uur) op de hoogte worden gebracht van geweldsescalaties in het gezin van hun leerling, kunnen zij leerlingen beter opvangen en sociale steun bieden. Zo wordt de veerkracht van deze kinderen versterkt. Inmiddels lopen hiervoor in verschillende gemeenten pilots, waarbij verschillende routes voor het informeren van scholen worden gevolgd. In vijf pilots loopt de informatievoorziening primair via de politie of wordt dit momenteel verkend, in één pilot loopt dit via het crisis-interventieteam dat wordt ingezet bij een tijdelijk huisverbod en in één pilot is het voornemen dat Veilig Thuis deze taak op zich neemt.

In de rondetafelgesprekken wordt door verschillende regio's de ambitie uitgesproken om ook deze sociale steun aan kinderen te organiseren. Meermaals wordt aangegeven dat partners het doel weliswaar onderschrijven, maar dat het vormgeven van de uitvoering op praktische bezwaren van verschillende organisaties stuit. Deze ervaringen en de ervaringen in de pilots benut het programmateam GHNT om in kaart te brengen welke mogelijke routes er voor het organiseren van sociale steun aan kinderen zijn en

wat dit vraagt van de betreffende organisaties. Op basis hiervan bepaalt het programmateam GHNT samen met (mogelijke) betrokken partijen of en zo ja hoe sociale steun aan kinderen in de regio kan worden georganiseerd.

Projecten uit de projectenpool:

- In de regio Drenthe worden in twee gemeenten pilots uitgevoerd waarin scholen worden geïnformeerd als kinderen thuis te maken hebben gehad met huiselijk geweld en/of kindermishandeling, en waarbij direct hulp voor het kind en zijn omgeving wordt ingezet.
- In de regio Gooi en Vechtstreek richten Veilig Thuis, het Regionaal Bureau Leerplicht, één gemeente en alle scholen in het Primair Onderwijs in die gemeente een werkwijze in waarbij via Veilig Thuis de scholen worden geïnformeerd als kinderen zijn geconfronteerd met huiselijk geweld.
- In de regio Noord- en Oost-Gelderland willen zeven gemeenten de werkwijze 'Handle with care' invoeren.

5 Actielijn 3: Aandacht voor specifieke groepen

Specifieke groepen

Voor een aantal specifieke groepen is om verschillende redenen extra aandacht nodig. Het gaat om groepen die extra kwetsbaar zijn en niet altijd direct te herkennen zijn. Duurzaam oplossen of stoppen vraagt soms een andere aanpak met specifieke expertise of andere organisaties.

In de rondetafelgesprekken wordt aangegeven dat het voor succesvolle initiatieven voor deze kwetsbare doelgroepen nodig is om de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling in de basis op orde te hebben. Dit heeft tot gevolg dat niet in elke regio expliciet wordt ingezet op (een of meerdere van) deze specifieke groepen. Dat wil echter niet betekenen dat er niets gebeurt: in veel regio's komt terug dat er vanuit andere programma's of invalshoeken aandacht is voor bijvoorbeeld slachtoffers van loverboys, kinderen in kwetsbare opvoedsituaties en ouderenmishandeling.

- Slachtoffers seksueel geweld
- Slachtoffers loverboys en mensenhandel
- Slachtoffers schadelijke traditionele praktijken en huwelijksdwang
- Kinderen in kwetsbare opvoedsituaties
- Complexe scheidingen
- Slachtoffers ouderenmishandeling

5.1 Slachtoffers seksueel geweld

Slachtoffers van seksueel geweld vormen een kwetsbare groep slachtoffers, waarbij de drempel om hulp te zoeken en het seksueel geweld te melden als hoog wordt ervaren.

Regiobeeld

Uit de rondetafelgesprekken in de regio's blijkt dat in het kader van het programma GHNT veelal wordt ingezet op (het versterken van) de samenwerking met de Centra Seksueel Geweld (CSG's) voor slachtoffers in de acute fase. Het gaat om meldingen over seksueel geweld dat maximaal zeven dagen geleden heeft plaatsgevonden. Veel regio's signaleren een toename van het aantal meldingen hierover. Dit blijkt ook uit het meest recente jaarverslag van het CSG: in 2018 zijn bijna 50 procent meer acute meldingen binnengekomen dan in het jaar ervoor.²² Mede hierdoor begint zowel bij de landelijke functies van het CSG als bij de regionale CSG's de financiering te knellen. Hierover vindt zowel op landelijk niveau als in de regio's overleg plaats.

Een kleiner aantal regio's zet al in op een bredere aanpak, waarbij in een netwerk wordt geïnvesteerd in een aanpak die zich ook richt op preventie. Verschillende regio's hebben aangegeven op zoek te zijn naar een route om meldingen van seksueel geweld dat langer geleden heeft plaatsgevonden adequaat op te kunnen volgen.

Vergroten meldingsbereidheid

De ministeries van JenV en VWS starten op 25 november een meerjarige campagne om de meldingsbereidheid van slachtoffers van seksueel geweld te vergroten. In deze campagne wordt aan de hand van ervaringsverhalen ingegaan op de drempels die slachtoffers ervaren om hulp te zoeken en op de meerwaarde van de hulp die beschikbaar is. Het CSG is het belangrijkste handelingsperspectief voor slacht-

²² Jaarverslag Landelijk Centrum Seksueel Geweld 2018, 5 juli 2019.

offers in de acute fase. In de campagne zal dan ook het CSG onder de aandacht gebracht worden. Op de campagne website komt informatie over het CSG en wordt doorverwezen naar het CSG. Het CSG krijgt ook eenmalig subsidie van het ministerie van JenV om hun eigen website te actualiseren en te optimaliseren.

5.2 Slachtoffers loverboys en mensenhandel

De voortgang op de aanpak van deze problematiek wordt gerapporteerd door het Programma Samen tegen mensenhandel. Het programma GHNT en het programma Samen tegen mensenhandel stemmen nauw af over de uitvoering van activiteiten.

5.3 Slachtoffers schadelijke traditionele praktijken

In de tweede voortgangsrapportage van het programma GHNT is aangegeven dat zowel aard als omvang van deze groep slachtoffers bij de regio's beperkt in beeld was. Dit is niet veranderd. In een aantal regio's is of wordt geïnvesteerd in het vergroten van de kennis en kunde van medewerkers van Veilig Thuis en/of lokale teams. Daarnaast zijn er op lokaal niveau enkele goede voorbeelden van een samenhangende aanpak, bijvoorbeeld in de gemeente Rotterdam. Op regionaal niveau is hier vrijwel nergens sprake van.

Project uit de projectenpool:

In de regio West-Veluwe Vallei wordt ingezet op de betrokkenheid van het lokaal bestuur bij de aanpak van **schadelijke traditionele praktijken**, het vergroten van de kennis en kunde van professionals in de lokale teams en het creëren van bewustwording en sleutelfunctionarissen binnen gesloten gemeenschappen in de regio.

Net als een half jaar geleden geven de regio's tijdens de rondetafelgesprekken aan dat de doelgroep vraagt om een landelijke bundeling van expertise waarvan regionaal gebruik kan worden gemaakt. Het programmateam GHNT stelt daartoe een routekaart op voor regio's, waarin inzichtelijk wordt gemaakt wat regionaal nodig is (signaleren en inrichten van aandachtsfunctie) en bij welke landelijke organisaties regio's terecht kunnen (onder andere het landelijk expertisecentrum van de nationale politie, het knooppunt Huwelijksdwang, Comensha en Pharos). Het ministerie van VWS ontwikkelt momenteel een actieagenda die moet leiden tot concrete acties binnen de (diverse) doelgroep van slachtoffers van schadelijke traditionele praktijken.

5.4 Kinderen in kwetsbare opvoedsituaties

Kinderen in kwetsbare opvoedsituaties hebben een verhoogd risico op kindermishandeling. Vooral in die gezinnen waar ouders psychische problemen en/of verslavingsproblemen hebben en er sprake is van kindermishandeling, is samenwerking tussen GGZ-zorg voor volwassenen en hulpverlening van het kind in een systeemgerichte aanpak essentieel om duurzaam tot een stabiele situatie te komen. Daarnaast is bij kinderen van ouders met een lichte verstandelijke beperking (LVB) sprake van een verhoogde kwetsbaarheid.

Zoals in de tweede voortgangsrapportage beschreven verwijzen regio's voor de aanpak van deze problematiek onder andere naar het programma Zorg voor de jeugd, waarin deze thematiek is opgenomen. Specifiek ten aanzien van kindermishandeling en huiselijk geweld wordt voor deze doelgroep in de meeste

regio's verwezen naar het Buitenhuis-project²³ of varianten hierop en naar de inzet van de kindcheck bij de GGZ. Daarnaast zijn er veelal lokale initiatieven, gericht op bijvoorbeeld jonge mantelzorgers of eventuele hulpvragen bij ouders van kinderen die door de GGD worden gezien ('oudercheck'). Hoewel er sprake is van goede voorbeelden van samenwerking tussen de volwassen-GGZ en de organisaties en professionals die zich bezig houden met de aanpak van kindermishandeling en huiselijk geweld, is hier – zo blijkt uit de rondetafelgesprekken – nog winst te behalen.

Project uit de projectenpool:

In de regio Zuidoost-Brabant ontwikkelt GGZ Oost-Brabant samen met het voorliggend veld (waaronder gemeenten, lokale (wijk)teams, Veilig Thuis en het CJG) de **Gezinspoli GGZ**. Hiermee willen deze partijen voorkomen dat kinderen van ouders met ernstige psychiatrische en/of verslavingsproblemen te laat of niet in beeld komen, het systeemgericht werken binnen de GGZ verder brengen en de verbinding tussen het voorliggende veld en de GGZ versterken.

5.5 Complexe scheidingen

Het programma Scheiden zonder Schade (SzS) van de ministeries van JenV en VWS in partnerschap met de VNG heeft als doel om schade bij kinderen als gevolg van de scheiding van hun ouders te voorkomen. Het programma SzS heeft drie projecten die zich richten op het ondersteunen van kinderen, ouders en professionals. In de regiolabs in de arrondissementen en jeugdhulpregio's van Den Haag en Oost-Brabant ontwikkelt het programma een nieuwe scheidingsaanpak. Over de voortgang van het programma SzS wordt separaat gerapporteerd.

Uit de rondetafelgesprekken komt naar voren dat complexe scheidingen als een groot probleem worden gezien in vrijwel alle regio's. De rol van de professional vormt hierin een belangrijk aandachtspunt. Wanneer is hulpverlening nog mogelijk, wanneer wordt een hulpverlener door een of beide ouders ingezet in hun strijd? En hoe kan een professional daar mee omgaan? In samenspraak met het programma SzS wordt dit thema verder opgepakt. Daarbij zal aandacht besteed worden aan de herziene NJi-richtlijn over scheiden die in december gepubliceerd wordt.

²³ Het buitenhuis-project is een vorm van hulpverlening die laagdrempelige ondersteuning biedt aan zowel ouders als kinderen. Het is speciaal ontwikkeld voor kinderen van ouders met ernstige psychiatrische en/of verslavingsproblematiek en voor kinderen van LVB-ouders. Het buitenhuis-project beoogt stress weg te nemen bij het kind, kwetsbare ouders te ontlasten in hun oudertaken, het welbevinden van het kind (en ouders) te verhogen en dure specialistische hulp en zelfs uithuisplaatsing te voorkomen. Daartoe krijgen kinderen tijdens deelname aan het project gedurende twee jaar gewone kinderopvang of buitenschoolse opvang (BSO) aangeboden en voor oudere kinderen is er huiswerkbegeleiding of een vrijetijdclub. Tot nu toe doen tien gemeenten met minimaal tien kinderen mee aan dit project.

5.6 Slachtoffers van ouderenmishandeling

Rondom de Internationale dag tegen Ouderenmishandeling (15 juni jl.) heeft het ministerie van VWS, samen met de partijen uit de Brede Alliantie Financieel Veilig Ouder Worden een informatiebox voor ouderen beschikbaar gesteld. Deze box bevat informatie van vrijwilligers(organisaties), het lokaal (wijk) team, het notariaat, de banken, bewindvoerders, mentoren en Veilig Thuis. Met de box worden ouderen, mantelzorgers en professionals zich meer bewust van wat nodig is om financieel misbruik tegen te gaan. De pilot van 5.000 boxen was een groot succes; alle boxen zijn al aangevraagd en verspreid over het land. Ook is de box veelvuldig digitaal gedownload. Momenteel bespreekt het ministerie van VWS met partijen of er een tweede oplage van de box kan komen.

Het komt voor dat professionals en vrijwilligers in de zorg, bedoeld en onbedoeld, grensoverschrijdend gedrag of mishandeling plegen jegens hun cliënten. Om organisaties hiervan beter bewust te maken, heeft het ministerie van VWS de Leidraad Veilige zorgrelatie laten actualiseren. De Leidraad geeft aanbevelingen om beleid en afspraken te maken binnen een organisatie(eenheid) over een veilige zorgrelatie met cliënten. Alle informatie is te vinden op www.veiligezorgrelatie.nl. Het ministerie van VWS is voornemens om deelname aan het Waarschuwingregister Zorg & Welzijn verplicht te stellen. Het Waarschuwingregister is een van de preventieve maatregelen die een organisatie kan nemen om grensoverschrijdend gedrag en mishandeling door een professional te voorkómen. In de Leidraad Veilige zorgrelatie is een overzicht opgenomen van alle maatregelen die organisaties kunnen nemen.

De afgelopen maanden stond de landelijke campagne voor het tegengaan van huiselijk geweld in het teken van Ouderenmishandeling. De campagne richtte zich op omstanders met een vermoeden van ouderenmishandeling of financieel misbruik. De campagne is als geheel bovengemiddeld gewaardeerd.

Regiobeeld

In vrijwel alle regio's lopen initiatieven om de aanpak van ouderenmishandeling te versterken. In bijna alle gevallen is er sprake van één of meerdere lokale allianties. Deze richten zich grotendeels op financiële uitbuiting, maar er zijn ook lokale allianties waar focus ligt op de zorgpartijen, die bijvoorbeeld casuïstiek bespreken. Daarnaast is er vaak bij Veilig Thuis en/of de GGD specifieke kennis aanwezig om met deze problematiek om te kunnen gaan. Ook hier blijkt dat er meestal sprake is van lokale initiatieven in plaats van een regionaal geborgde aanpak. Het programmateam deelt in de regionale route rondom dit thema de goede voorbeelden. Ook zullen middelen die regionaal worden ontwikkeld, maar landelijk van waarde zijn, aan andere regio's beschikbaar worden gesteld. Het gaat dan bijvoorbeeld om een voorlichtingsfilm en een serious game die momenteel in respectievelijk de regio Zuid-Holland Zuid en de regio West-Brabant worden ontwikkeld.

Projecten uit de projectenpool:

- **Ouderencheck:** in de regio Flevoland wordt een praktisch instrument ontwikkeld waarmee ouderenmishandeling eerder en beter in beeld komt bij onder andere ambulancepersoneel, teams van de Thuiszorg en personeel van verzorgings- en verpleeghuizen. Deze professionals worden ook gestimuleerd om adequaat te handelen.
- **Creëren lokale allianties:** in de regio Zuid-Holland Zuid worden lokale allianties tegen financiële uitbuiting opgezet. Ook wordt ingezet op convenanten in het kader van Veilig Oud.
- **Preventie en aanpak van ouderenmishandeling in de regio:** in de regio IJsselland wordt het signaleren door professionals verbeterd door in te zetten op het vergroten van de kennis en het handelingsrepertoire van professionals.

6 Inrichting regionale aanpak

De VNG en de ministeries van VWS en JenV hebben afgesproken dat gemeenten lokaal en regionaal een sluitende aanpak inrichten om huiselijk geweld en kindermishandeling te voorkomen of duurzaam te stoppen. Dit houdt in dat regio's (1) een bestuurlijk en inhoudelijk netwerk inrichten waarin de randvoorwaarden worden gecreëerd voor een multidisciplinaire, systeemgerichte en effectieve aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling en (2) de inhoudelijke ambities uit het programmaplan naar een regionaal plan van aanpak en een projectmatige aanpak (met behulp van een uitvoeringsplan) worden vertaald. Hiervoor kan de regio gebruik maken van hetgeen al regionaal ontwikkeld is (bijvoorbeeld de regiovisie).

6.1 Integrale sturing

Integrale sturing is van belang omdat de gezinnen/huishoudens waarin sprake is van huiselijk geweld en kindermishandeling vaak problemen ervaren op meerdere leefgebieden. Daarom is het noodzakelijk dat de inzet van partners uit zowel hulpverlening, zorg, onderwijs, politie en justitie op elkaar is afgestemd. Integraal werken door professionals vraagt kortom ook om integrale sturing. Integrale sturing op de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling houdt in dat alle thema's die te maken hebben met een effectieve aanpak in samenhang worden besproken. Ook gaat het om het gezamenlijk creëren van randvoorwaarden waarin de professionele samenwerking tot stand kan komen, het stellen van prioriteiten en het adresseren van knelpunten en dilemma's in de samenwerking.

Uit de eerste regionale inventarisatie in het najaar van 2018 kwam naar voren dat in het merendeel van de regio's meerdere regionale bestuurlijke netwerken werden benut voor besluitvorming over de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling, maar dat in slechts een beperkt aantal regio's (vijf) sprake leek te zijn van integrale sturing op de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Sindsdien is in veel regio's de beweging naar meer integrale sturing ingezet. Uit de rondetafelgesprekken komt naar voren dat in veertien van de 28 regio's sprake is van een vorm van integrale sturing (dit is gelijk aan de inventarisatie van voorjaar 2019). In vier van deze regio's wordt de bestaande structuur verder doorontwikkeld. In dertien van de 28 regio's worden voorbereidingen getroffen om te komen tot integrale sturing (in het voorjaar van 2019 waren dit negen regio's).

Praktijkvoorbeelden inrichting integrale sturing

- In de regio **Twente** is integrale sturing op de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling belegd in de stuurgroep Zorg Veiligheid Straf.
 - In deze stuurgroep zijn de kolommen Veiligheid en Zorg/Jeugd verenigd.
 - Besluiten die in de stuurgroep worden genomen, worden definitief vastgesteld in de veiligheidskolom (Districtelijk Veiligheidsoverleg) en de zorg/jeugdkolom (Bestuurscommissie Organisatie voor Zorg en Jeugdhulp Twente).
 - De stuurgroep wordt voorbereid en geadviseerd door een expertgroep met ambtenaren en vertegenwoordigers van de verschillende organisaties.
 - Er wordt gewerkt aan een uitbreiding van de stuurgroep met meer thema's op het snijvlak van zorg en veiligheid (o.a. woonoverlast WvGGZ, aanpak personen verward gedrag, mensenhandel) en meer vertegenwoordigde sectoren denk aan onder andere onderwijs, welzijnswerk en een directe vertegenwoordiging van wijkteams.
- Integrale sturing op de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling vindt in de regio **Utrecht** (zes subregio's) plaats in de Bestuurlijke Overlegtafel SAVE/Veilig Thuis/Regiovisie. Iedere subregio (inclusief de beide centrumgemeenten Utrecht en Amersfoort) is hierin vertegenwoordigd met een bestuurlijk vertegenwoordiger (wethouder Wmo of Jeugd).

- De bestuurlijke samenwerking op het terrein van huiselijk geweld en kindermishandeling gaat over:
 - Een gedeelde visie over de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling en de organisatie daarvan in het sociaal domein
 - Opdrachtgeverschap van Veilig Thuis, (preventieve) Jeugdbescherming en Jeugdreclassering (SAVE), de multidisciplinaire aanpak huiselijk en seksueel geweld (MDA++) en het centrum voor seksueel geweld (CSG).
 - Afstemming met de veiligheidsketen
 - Bovenregionale afspraken over organisatie van de opvang huiselijk geweld, waaronder specialistische mannenopvang en de opvang en coördinatie van slachtoffers van mensenhandel.
- Via de regionale adviesgroep huiselijk geweld wordt op het niveau van Midden-Nederland de afstemming tussen en met de veiligheidsketen, het sociale domein en de gemeenten geborgd. Deelnemers zijn: driemaal Veilig Thuis (Utrecht, Gooi en Vechtstreek en Flevoland), driemaal veiligheidshuis (zelfde gebieden), vier centrumgemeenten, reclassering, Raad voor de Kinderbescherming, politie, OM en Bureau Regionale Veiligheidsstrategie.
- De bestuurlijke overlegtafel wordt voorbereid en geadviseerd vanuit de ambtelijke stuurgroep zorg voor jeugd (inclusief huiselijk geweld) en de bovenregionale werkgroep SAVE/ Veilig Thuis/Regiovisie. De regio's en de centrumgemeenten zijn ambtelijk vertegenwoordigd in de werkgroep.
- Bestuurders zorgen voor terugkoppeling naar en afstemming in hun eigen subregio. De ambtelijke vertegenwoordigers in de werkgroep en ambtelijke stuurgroep zorgen voor de noodzakelijke afstemming en terugkoppeling binnen de eigen subregio en het subregionale contractbeheer binnen de kaders van de regionale afspraken.

Regio's zoeken naar mogelijkheden om bestaande structuren zoveel mogelijk te benutten en waar nodig uit te breiden, zodat de integrale sturing duurzaam belegd kan worden en ook na afloop van het programma in stand kan blijven. In verschillende regio's wordt de inrichting van integrale sturing op de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling onderdeel gemaakt van de behoefte om de sturing op het bredere domein van zorg en veiligheid te versterken. Ook op dossiers als de aanpak van personen met verward gedrag en de WvGGZ is behoefte aan integrale sturing. Via de regionale route naar 2021 faciliteert het programmeerteam GHNT het uitwisselen van kennis en ervaringen. Ook hebben de ministeries van VWS en JenV en de VNG verschillende bestuurlijke regiobijeenkomsten georganiseerd rondom het verbinden van zorg en veiligheid.

Wat levert integrale sturing op?

“Het betekent dat we besluiten die elkaar in de praktijk tegenwerken zoveel mogelijk voor kunnen zijn. Denk aan bijvoorbeeld het voornemen in het ene gremium om de politie-inzet rond het tijdelijk huisverbod te verminderen terwijl er in het andere gremium wordt overwogen om Veilig Thuis, zorgverleners en politie (HOv) juist in een eerder stadium samen op te laten te trekken in het afnemen van een RiHG bij een THV.”

“Werken vanuit een gedeelde visie.”

“Voor de politieregio (groter dan de GHNT regio): Eenduidige afspraken met de veiligheidsketen.”

“Voldoende schaalgrootte om ook zaken als 24/7 bereikbaarheid en deskundigheid rond specifieke doelgroepen (eer, ouderen, binnenlandse mensenhandel) goed te borgen.”

Experimenten 'regiovisie Zorg + Veiligheid'

De VNG is inmiddels gestart met twee regionale experimenten 'regiovisie Zorg + Veiligheid' met als doel om een duurzame integrale regionale samenwerking van zorg, welzijn, veiligheid en straf tot stand te brengen. Over de start van een derde experiment moet nog bestuurlijke besluitvorming in de betreffende regio plaatsvinden. Dit besluit wordt uiterlijk begin december 2019 verwacht.

De experimenten maken ook onderdeel uit van de regionale route naar 2021 van het programma GHNT. Met de samenwerkende partners is afgesproken dat zij op aanvraag beschikbaar zijn om leeropbrengsten te delen met regio's die een vergelijkbaar traject zijn gestart of willen starten. De producten die tussentijds worden ontwikkeld worden ook aan de regionale route beschikbaar gesteld.

Experimenten 'regiovisie Zorg + Veiligheid':

- **Commissie Zorg en Veiligheid Noord-Holland Noord:** Dit is een bestuurlijke tafel ingericht om gezamenlijk domein- én gemeentegrens-overschrijdende problematiek aan te pakken. In de commissie werken burgemeesters, wethouders en vertegenwoordigers van de politie, justitie en GGD aan lokale vraagstukken die regionale afstemming behoeven. De commissie heeft een eerste inhoudelijke werkagenda opgesteld, waar de (systeemgerichte) aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling onderdeel van is.
- **Allen voor één:** In de regio Zaanstreek-Waterland werken gemeenten, ketenpartners en zorg-aanbieders samen met als doel om op regionaal en lokaal niveau (bestuurlijke) slagkracht te organiseren door samenwerking tussen de ketens van Zorg en Veiligheid. Een van de doelstellingen is het eerder signaleren en terugdringen van huiselijk geweld en kindermishandeling. Er wordt nu gewerkt aan een voorstel om te komen tot een structureel bestuurlijk overleg zorg en veiligheid.

6.2 Regiovisie / regionaal plan van aanpak

Gemeenten stellen in samenwerking met de door hen hierbij betrokken partijen een regiovisie / regionaal plan van aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling op. Hierin worden onder andere de inhoudelijke ambities uit de drie actielijnen van het programma gerealiseerd.

In alle regio's is inmiddels een nieuwe regiovisie vastgesteld (tien van de 28 regio's) of in voorbereiding (achtien van de 28 regio's). Hiermee zijn/worden de regionale ambities voor de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling voor de komende vier jaar vastgesteld. Waar nodig zijn/worden de regiovisies verder geconcretiseerd in een regionaal en/of lokaal uitvoeringsplan. Uit de rondetafelgesprekken komt naar voren dat het opstellen van een regiovisie helpt om focus en samenhang in de regionale aanpak aan te brengen, de aanpak hoger op de (bestuurlijke) agenda te zetten en regionaal draagvlak voor de aanpak te verwerven. Ook wordt aangegeven dat er aandacht nodig is voor de aansluiting van de lokale inrichting van de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling op de regionale inrichting.

De regiovisies bevatten over het algemeen de bouwstenen uit de drie actielijnen van het programma GHNT. Er is in de regiovisies ruimte voor 'couleur locale', en ook stellen regio's prioriteiten. Dit komt onder andere doordat regio's niet de capaciteit hebben om tegelijkertijd op alle bouwstenen in te zetten, voortbouwen op eerdere resultaten en successen die op bouwstenen zijn behaald, of sommige bouwstenen minder relevant vinden voor hun regio. De prioriteiten zoals opgenomen in de tweede voortgangsrapportage zijn terug te zien in de prioritering in de regiovisies (MDA++ in twintig van de 28 regio's en versterken lokale (wijk)teams in zeventien van de 28 regio's). De landelijke prioriteit 'integrale sturing' maakt over het algemeen geen onderdeel uit van de regiovisie, omdat deze breder wordt ingevuld dan alleen de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling (zie paragraaf 6.1).

Praktijkvoorbeeld inzet ervaringsdeskundigen

In zestien gemeenten in de regio **West-Brabant** loopt de tweejarige pilot 'De cirkel is rond – verder met het verschil kunnen maken', een samenwerking tussen Veilig Thuis West-Brabant en Safegroup Just. In de pilot wordt geëxperimenteerd met de inzet van ervaringsdeskundigen in het hulpverleningsproces bij ernstig en complex huiselijk geweld. In het eerste jaar zijn zes ervaringsdeskundigen ingezet voor zo'n veertig casussen, waarin het nog niet lukte om het patroon van geweld te doorbreken. Specifieke hulpvragen werden gekoppeld aan de specifieke deskundigheid van een ervaringsdeskundige. Het onderzoeksbureau van de GGD onderzocht het eerste jaar van de pilot. Belangrijke resultaten zijn:

- De professionals geven het project gemiddeld een 8, cliënten geven een 8,5 en de ervaringsdeskundigen een 10.
- Ervaringsdeskundigen blijken professionals te kunnen ontlasten, onder andere omdat ze cliëntcontacten overnemen.
- Ervaringsdeskundigen bieden steun, advies, herkenning en begrip.
- De cliënten staan na afsluiting van het traject emotioneel sterker in hun schoenen.
- De cliënten leven na het traject in een veiliger situatie dan voor het traject.

Bijlage 1 Programma inrichting

Programmateam GHNT

Een deel van de maatregelen zoals opgenomen in het programma Geweld hoort nergens thuis wordt uitgevoerd door de opdrachtgevers zelf. Voor de uitwerking en uitvoering van de overige maatregelen is een programmamateam geformeerd. Het programmamateam is per 1 juli 2018 operationeel en richt zich met name op het inrichten en ondersteunen van de aanpak in de regio's.

Regionale projectleiders GHNT

De gemeenten geven de samenwerking in het kader van het programma GHNT vorm op de schaal van 28 regio's. Iedere regio heeft een regionaal projectleider GHNT aangesteld om uitvoering te geven aan de regionale aanpak.

De regionaal projectleider werkt voor gemeenten in de regio, maar heeft ook de opdracht de regionale samenwerking tussen gemeenten en andere partners te ondersteunen en te verbeteren. Dit betekent dat de projectleider, ondanks dat deze wordt aangesteld door de centrumgemeente, een onafhankelijke rol moet vervullen voor alle betrokken partijen.

Kernteam GHNT

Er is een landelijk kernteam ingericht, waarin relevante organisaties en expertises zijn vertegenwoordigd op operationeel en/of tactisch niveau. Het kernteam bewaakt de aansluiting van de eigen organisaties op de gezamenlijke aanpak in de regio's en agendeert knelpunten en best practices uit de regio's. De deelnemers stimuleren en ondersteunen regio's met kennis in het uitvoeren van het eigen actieplan.

Daarnaast ondersteunt het kernteam bij het realiseren van doorbraken als het proces of de samenwerking stopt, jaagt het aan en spreekt zij de partners aan die een taak en verantwoordelijkheid hebben in de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Wanneer knelpunten of vraagstukken om een breder antwoord vragen, kan de programmadirecteur als voorzitter van het kernteam vraagstukken agenderen in de landelijke stuurgroep. Het kernteam komt in principe zes keer per jaar bijeen.

Spiegelgroep ervaringsdeskundigen GHNT

Het programmamateam laat zich niet alleen bijstaan door professionals, maar ook door een vertegenwoordiging van ervaringsdeskundigen. Deze komen samen in een eigen verband. De kennis van ervaringsdeskundigen laten vanuit een andere invalshoek zien wat wel en niet goed gaat. De deelnemers stimuleren en ondersteunen het programmamateam en de regio's met kennis in het uitvoeren van het eigen actieplan en bij de inzet van ervaringsdeskundigheid.

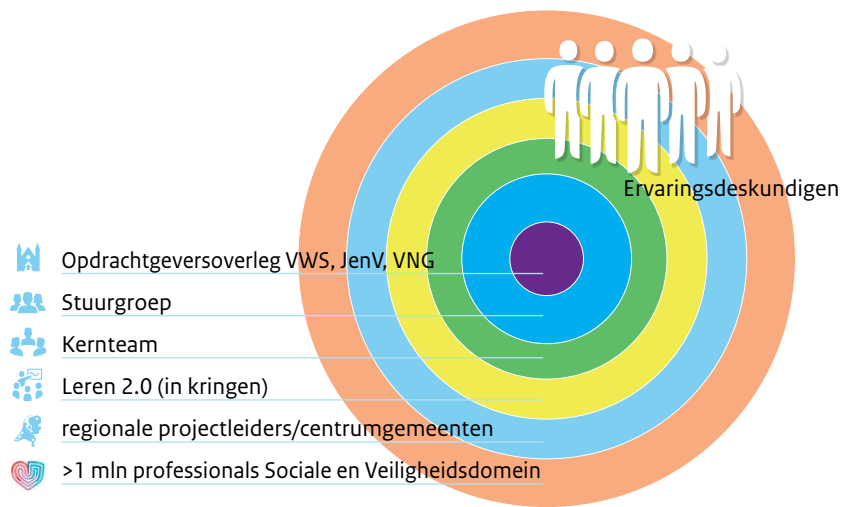
Stuurgroep GHNT

De landelijke stuurgroep is dé plek waar vraagstukken die de regionale schaal overstijgen of om antwoorden op landelijk niveau vragen op tafel komen. Dit ziet ook op de spanning tussen de lokale/regionale behoeften aan maatwerk en de behoefte van de landelijk georganiseerde organisaties aan uniformiteit. Wanneer de voortgang van het programma achterblijft bij de ambities maakt het programma dit inzichtelijk en bespreekt ze de stagnatie eerst met de betrokkenen, vervolgens in het daarvoor geschikte gremium (onder andere gemeente, regio, individuele organisatie, de bestuurlijke governance van de VNG en het landelijk kernteam). Indien nodig schaalt het programmamateam op naar de stuurgroep.

De leden van de stuurgroep agenderen eventuele knelpunten in wet- of regelgeving, spreken de eigen achterban aan en dragen de doelen en successen van het programma uit. De stuurgroep maakt waar nodig nieuwe landelijke (samenwerkings-)afspraken en forceert doorbraken. Via de stuurgroep worden best practices waar mogelijk door de verantwoordelijke organisaties vertaald naar (professionele) normen, die worden nageleefd.

Opdrachtgeversoverleg GHNT

Het opdrachtgeversoverleg draagt de verantwoordelijkheid voor het gehele programma. Het bewaakt de voortgang, geeft richting aan het programma en creëert de bestuurlijke en politieke randvoorwaarden. De drie opdrachtgevers onderhouden hun banden met het veld en achterban ter ondersteuning van hun rol als opdrachtgever van het programma. Twee keer per jaar is er een opdrachtgeversoverleg met de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, de minister voor Rechtsbescherming en de algemeen directeur van de VNG.

Bijlage 2 Regio-indeling GHNT

	Regio	Centrumgemeente(n)
1	Alkmaar – West-Friesland	Alkmaar
2	Amsterdam-Amstelland	Amsterdam
3	Arnhem-Achterhoek	Arnhem
4	Drenthe	Emmen
5	Flevoland	Almere
6	Friesland	Leeuwarden
7	Gelderland-Zuid	Nijmegen
8	Gooi en Vechtstreek	Hilversum
9	Groningen	Groningen
10	Haaglanden	Den Haag, Delft
11	Hart van Brabant	Tilburg
12	Hollands-Midden	Gouda, Leiden
13	IJsselland	Zwolle
14	Kennemerland	Haarlem
15	Kop van Noord-Holland	Den Helder
16	Noord- en Midden-Limburg	Venlo
17	Noordoost-Brabant	's Hertogenbosch
18	Noord- en Oost-Gelderland	Apeldoorn
19	Rotterdam-Rijnmond	Rotterdam, Nissewaard, Vlaardingen
20	Twente	Enschede
21	Utrecht	Utrecht, Amersfoort
22	West-Brabant	Breda
23	West-Veluwe Vallei	Ede
24	Zaanstreek-Waterland	Zaanstad
25	Zeeland	Vlissingen
26	Zuid-Holland Zuid	Dordrecht
27	Zuid-Limburg	Heerlen, Maastricht
28	Zuidoost-Brabant	Helmond, Eindhoven

Bijlage 4 Overzicht projecten projectenpool GHNT en experimenten vrouwenopvang

Lokale teams versterken	MDA++	Ouderenmishandeling	Plegeraanpak
			
Friesland Groningen Hollands-Midden IJsselland Rotterdam-Rijnmond Zuid-Holland Zuid	Arnhem-Achterhoek Noordoost-Brabant West-Brabant Drenthe Gelderland-Zuid IJsselland Kop van Noord-Holland Utrecht Zuid-Limburg Zuidoost Brabant	Flevoland IJsselland Zuid-Holland Zuid	Alkmaar – West Friesland* Arnhem-Achterhoek* West-Brabant Flevoland Kop van Noord-Holland* Noord- en Oost Gelderland* Utrecht (deel)* West-Veluwe Vallei* Zuid-Limburg
Sociale steun aan kinderen	Traumascreeening	Schadelijke Traditionele Praktijken	Bespreikbaar maken
			
Drenthe Gooi en Vechtstreek Noord- en Oost Gelderland	Alkmaar – West Friesland* Amsterdam-Amstelland* Flevoland* Gooi en Vechtstreek Kennemerland* Kop van Noord-Holland* Zaanstreek-Waterland*	West-Veluwe Vallei	Zaanstreek-Waterland Zuid-Limburg
Visie gefaseerde ketenzorg	Kinderen in kwetsbare opvoedsituaties	Overig	Experimenten vrouwenopvang
			
Alkmaar – West Friesland* Amsterdam-Amstelland Hart van Brabant Kop van Noord-Holland* Twente Zeeland	Zuidoost Brabant	Alkmaar – West Friesland Friesland Groningen Haaglanden (2x) Hollands-Midden Kennemerland (3x) Kop van Noord-Holland Noord- en Midden-Limburg Twente (deel) Zaanstreek-Waterland	Apeldoorn, Arnhem, Ede en Nijmegen Hollands-Midden IJsselland Zeeland Zuidoost Brabant Alkmaar – West Friesland, Kennemerland, Kop van Noord-Holland, Zaanstreek-Waterland

* In samenwerking met andere regio('s)

[Meer info](#)

Nationaal Programma 'Geweld hoort nergens thuis'

Bezoekadres: Parnassusplein 5, 2511 VX Den Haag

Postadres: Postbus 20350, 2500 EJ Den Haag

www.vng.nl/geweldnergensthuis

info@geweldnergensthuis.nl

Dit is een uitgave van

Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Ministerie van Justitie en Veiligheid

December 2019